ANUL II. — No. 5. MAIU 1891.

ANALELE ARCHITECTUREI

ȘI ALE

ARTELOR CU CARE SE LÉGĂ

DIRECTOR I. N. SOCOLESCU ARCHITECT

SPRE ȘTIINȚĂ

Cînd, adunațĭ cu toțiĭ, ne am propus a da la lumină *Analele Architectureĭ*, ne am gîndit că în prima linie avem datoria de a da publicitățiĭ cît maĭ multe lucrărĭ privitóre la artă și la istoria artelor la noĭ în țară.

Animațĭ de acéstă dorință, acuma cîte-va zile am făcut apel la Ministerul Instrucțiuneĭ Publice și al Cultelor, depositarul legal al monumentelor naționale, spre a ne pune la disposiție documentele ce posedă asupra lor spre a le publica. Speranțele nóstre se mărise prin faptul că știam cîte sume de banĭ s'a cheltuit și se cheltuesc cu restaurările monumentelor istorice de 17 anĭ, de cînd s'aŭ început aceste lucrărĭ.

Maĭ eram încă încuragiațĭ, a face acest demers, de óre ce în volumul *„acte și rapórte oficiale de la 1865 — 1890, privitóre la restaurarea monumentelor istorice“* publicat de minister chiar, găsim că cel însărcinat cu dirigerea restaurărilor, era dator să depună lucrările grafice ce aŭ servit la executare, și pentru care desemne, statul a plătit mulțĭ banĭ, întreținînd un personal de specialiștĭ streinĭ, lăsațĭ într'o absolută libertate de acțiune și fără nicĭ cel maĭ mic control.

Urma dar că la Ministerul Instrucțiuneĭ Publice și al Cultelor, să fie téncurĭ de desemne și releveurĭ, de tóte clădirile condamnate a fi restaurate, în care să poțĭ vedea ce a fost sf. Nicolae din Iașĭ, sf. Dumitru din Craiova, Mitropolia din Tîrgoviște, Terĭ Ierarchĭ din Iașĭ și Curtea de Argeș ; documentele, cercetările, rapórtele speciale, trebueau să formeze volume nenumĕrate, căcĭ 17 anĭ de muncă și cîte-va milióne cheltuite, nu póte să rĕmînă ne justificate.

Credeam că dacă Ministerul, și *Comisia Monumentelor istorice*, altă autoritate ce funcționéză, saŭ trebuia să funcționeze de la 1874, n'aŭ dat la lumină încă documentele, causa a fost că fiind prea multe, nu s'a putut decide cu care să încépă, stînd pe gîndurĭ și din causa cheltuelelor enorme la care s'ar fi angajat, știind prin esperiența făcută cu publicarea tesauruluĭ de la Pietrósa, și prin restaurărĭ chiar, ce costă astfel de *daraverĭ artistice*, cînd doreștĭ să le daĭ la lumină.

In acéstă situație, ne așteptam ca propunerea nóstră să fie primită cu o bucurie nemărginită, iar noĭ să fim pușĭ în încurcătură, față cu tesaurul imens de documente ce vom avea la disposiție.

Dar cu cît 'țĭ facĭ ideĭ maĭ marĭ despre un lucru, cu atîta decepția 'țĭ este maĭ mare, cînd vedĭ realitatea. Astfel ni s'a întîmplat nouĕ.

După o cercetare amănunțită în tot localul ministeruluĭ, s'a constatat că *nu există nicĭ urmă de verĭ-un document scris saŭ desinat*, și că astfel stînd lucrurile, nu are ce ne pune la disposiție.

La acest trist respuns, ni s'a strîns inima de durere, ca romînĭ și ca artiștĭ.

Cum este posibil, ca 17 anĭ să se întreție o întrégă agenție specială pentru restaurărĭ, să se cheltuiască milióne, pentru ca în cele din urmă să nu avem nicĭ un petec de hîrtie, pe care să fie desemnat măcar, monumentele distruse cu atîta barbarie.

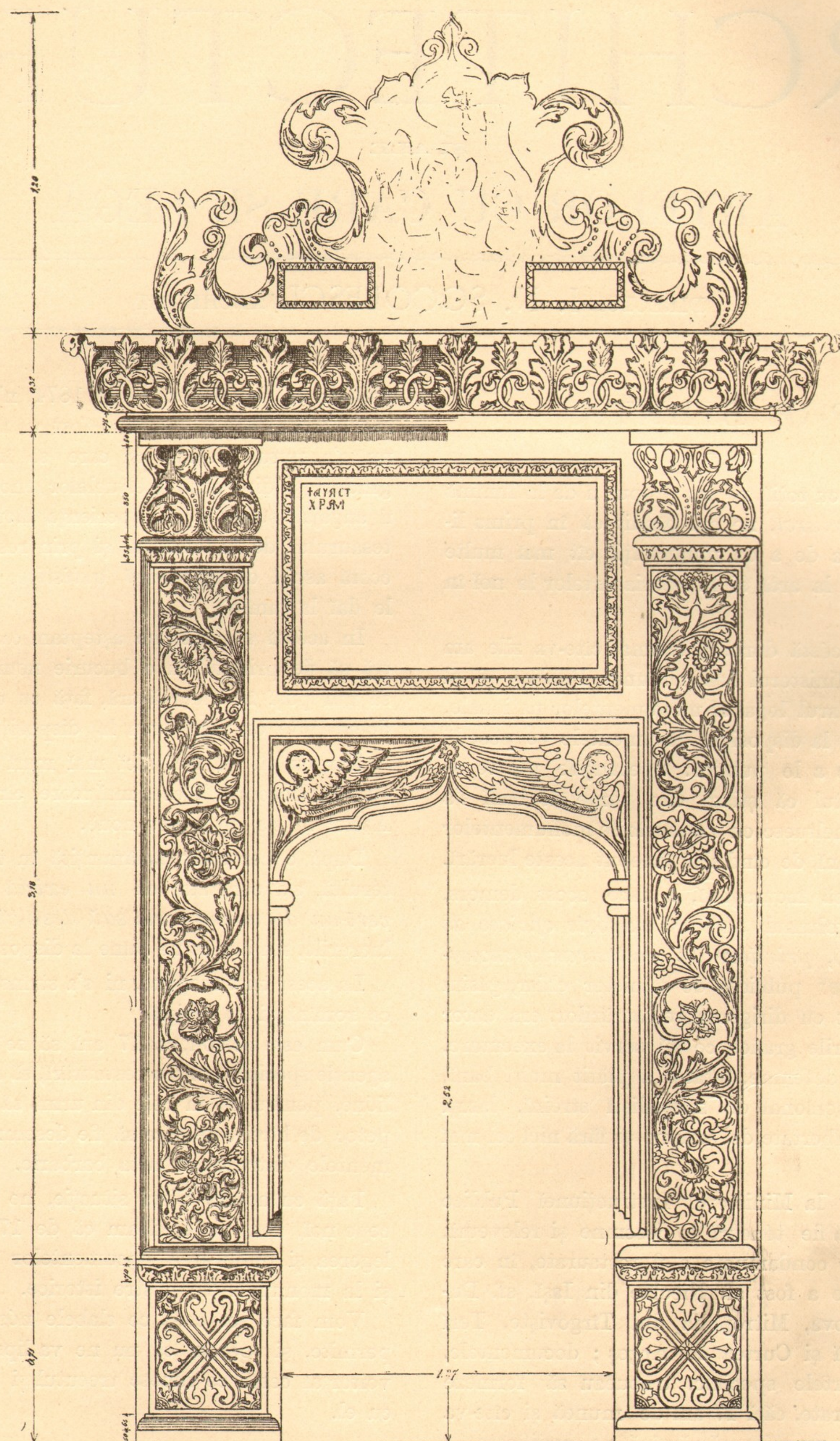
Față cu acéstă tristă situație, ne am hotărît a începe noĭ, ceea ce credeam că de 17 anĭ se face, culegerea și publicarea documentelor privitóre la artă și la monumentele nóstre istorice.

Vom face tot ceea ce slabele nóstre mijlóce ne va permite, și sperăm că nu ne va lipsi concursul binevoitor al celor ce iubesc trecutul și le place a se făli cu el.

I. SOCOLESCU

Biserica Sf. ANTON din București

(CURTEA VECHE)

Rama de piatră sculptată a ușeĭ principale de intrare

PICTURILE DE LA CURTEA DE ARGEȘ

A trecut un an de ḑile de cînd două-zecĭ și cincĭ de pictori, sculptorĭ și architecțĭ, printre care d-niĭ Orĕscu, rectorul Universitățiĭ din Bucureștĭ, Aman, directorul școleĭ de Bele-arte, d-niĭ Stăncescu și Tătărescu, profesorĭ, aŭ adresat o petițiune primuluĭ-ministru relativă la „situația creată vechilor clădirĭ, monumentelor isto„rice, ridicate în vremurĭ de demult de către Domniĭ „noștri, agerĭ pe cîmpul de resboĭ și tot atît de doritorĭ „și marĭ la inimă în timp de pace".

In enumerațiunile făcute de „transformările regreta„bile din punctul de vedere al istoriĭ artelor" petiția în cestiune amintea de picturele bisericeĭ de la Curtea de Argeș, care aŭ fost menite să îndure o tristă sórtă.

Cine nu știe că cea maĭ mare parte din acele frescurĭ aŭ fost sfărîmate, parte scóse din locul lor și așezate în muzeul de antichitățĭ din Bucureștĭ, înlocuindu-le cu „zugrăvelĭ ce sunt departe de a avea valórea celor „vechĭ".

Nicĭ semnatariĭ petițiuniĭ din 20 Aprilie 1890, nicĭ noĭ nu suntem ceĭ d'întîiŭ care aŭ atras și atrag atențiunea asupra însemnătățiĭ picturilor de la Argeș.

In Iulie 1885 restauratorul catedraleĭ de la Argeș, expune în Muzeul artelor decorative la palatul de industrie din Paris *iconostasul,* lucrat în atelierele fraților Trioullier și imediat se trimit sute și miĭ de adrese în plicurĭ, timbrate cu sigiliul Legațiuneĭ romîne din Paris.

Acele adrese eșite din atelierul gravoruluĭ Stern, conțineaŭ planul și fațada mănăstireĭ, astfel cum s'a schilodit după o cheltuială seriósă, făcută cu parale ale căror dobîndĭ le plătește țara, căcĭ s'aŭ întrebuințat banĭ împrumutațĭ. . . .

Iată și cuvintele artistic gravate în adresele menționate :

„Domnul Lecomte du Noüy, Architect, vĕ roagă să'ĭ facețĭ „onoarea de a merge să vizitațĭ Iconostasul destinat Bisericeĭ „Episcopale de la Curtea de Argeș (Romînia).

„Biserica Episcopală de la Argeș, cel maĭ bogat și unul din „cele maĭ curioase monumente ale Europeĭ Orientale, este da„torită Principeluĭ Neagoe I Basarab, Voivod (1513—1521).

„In interior pe zidurile Bisericeĭ s'aŭ regăsit *cele maĭ fru„moase tipurĭ ale pictureĭ bizantine* din scoala Atonică, dintre „carĭ cîte-va specimene sunt expuse.

„Restaurațiunea complectă a acestuĭ monument, datorită „inițiativeĭ Guvernuluĭ Romîn și *așezată sub patronagiul „Majestățiĭ Sale Regeluĭ Carol I, a cerut zece anĭ de zile.*"

. . . .

In 1874 comisiunea numită de regretatul Vasile Boerescu, pe atuncĭ ministrul de culte și compusă din d-niĭ Orĕscu, Berendei, Berthon, Gottereau tatăl, Enderley, Odobescu și Montoreanu, comisiune menită a studia cu de amănuntul mănăstirea de la Curtea-de-Argeș; insistă asupra frescurilor „interesante din puntul de „vedere archeologic, fiind maĭ singurele specimene „de artă picturală bizantină din al XVI-lea secol în „țară la noĭ".

Iar cînd e cestiunea de a restaura „cea maĭ splen„didă podoabă artistică, cu care să póte mîndri țara „nóstră" membriĭ comisiuneĭ declară neted : „Să nu „se schimbe întru nimic!"....

Cu un an înainte, în 1873, iată ce rezoluțiune pune un ministru pe un raport al d-lor Orĕscu și Burelly, relativ la picturile din biserica de la Argeș (19 Maiŭ 1873) : „Avînd în vedere că cu mergerea sub-sem„natuluĭ, împreună cu d-niĭ Orĕscu, Burelly și Mon„toreanu, la Curtea de Argeș, m'am încredințat că cu „restaurarea bisericeĭ nu are a se atinge pictura veche „și că prin urmare nu este necesitate de o asemenea „cheltuială, după încredințarea la fața loculuĭ".

Lucru ciudat e că tocmaĭ acel ministru de culte a fost póte, cel maĭ puțin artist, din dróia de miniștriĭ ce s'aŭ succedat.

Tot pe atuncea, o Revistă literară, ce aḑĭ a intrat în al 25-lea an de viață, biciuește modul cum se șterg figurile domnilor și ale boerilor din vechime, și în particular relevă puținul preț ce se pune pe acele zugrăvite în biserica de la Argeș.

Iată *notița* ce găsim în *Convorbirĭ Literare* din Iunie 1874 :

„Portretele domnilor noștri, precum și a boerilor din vechime ce aŭ avut însemnătate istorică la noĭ, zac ascunse prin fundul monastirilor, pe părețiĭ bisericilor. Ele sunt necunoscute de mulțĭ dintre aĭ noștri și vor fi desăvîrșit necunoscute de ceĭ ce vor veni după noĭ; căcĭ zilnic aceste scumpe rĕmășițe ale vremurilor trecute se perd din ce în ce maĭ mult. Perderea lor pornește din douĕ pricinĭ : saŭ din neîngrijirea și căderea zugrăveleĭ de umezeala păreților, saŭ din neștiința și nesocotința oamenilor, care parte le ridică prețul isvoduluĭ adevĕrat, vechĭ al vremeĭ, din însușĭ timpul Domnilor, al căror chip este zugrăvit, prin mijlocul meremeturilor nepotrivite ce li se aduc, parte prin ștergerea lor deplină ca lucrărĭ fără de nicĭ un preț în artă, cum s'a întîmplat chiar acum cu meremetisirea și întărirea bisericeĭ de Argeș, precum și la multe alte. A arăta cît este de mare interesul istoric al acestor portrete, este de prisos, căcĭ orĭ-ce om cu mintea puțin luminată póte vedea acésta."

Un eminent architect, membru al comisiuneĭ de monumente istorice franceze, care într'o scrisóre trimisă unuĭ camarad al nostru la 23 Ianuarie 1890, declară cu regret că nu cunóște Romînia, chemat în misiune de ministerul de Culte nu maĭ mult de cît după șase lunĭ, găsește mijlocul în *cincĭ-spre-zece ḑile* să visiteze Craiova, Iașiĭ, Bucureștiĭ, Curtea de Argeș, Tîrgoviște și Sinaia, să studieze istoria patrieĭ, arta religiósă din diferitele veacurĭ, instituțiunile, moravurile, să cerceteze tot ce s'a scris asupra nenorocitelor restaurărĭ și să alcătuiască opt rapórte !...

Intr'unul din aceste rapórte se vorbeşte de Curtea-de Argeş şi picturile eĭ. Ereziile ce le vedem debitate într'însul ne lasă în uimire, gîndind că ele sunt *subscrise* de un membru corespondent al Institutuluĭ Franciei!

Gosset, architectul teatruluĭ din Reims, în scrierea luĭ asupra Cupolelor, apărută de curînd, consacră doue, treĭ pagine mănăstireĭ Episcopale de la Argeş, însoţite de gravurĭ. Reproducerea e după clădirea de odinióră, astfel cum o găsim în Reissenberger, în *Revista Română,* în modelul Storck-Burelly ce se găseşte în muzeul din Bucureştĭ, iar nu după cea de astădĭ eşită profanată, dintr'o mînă nedemnă, fără respect pentru trecut, pentru artă, pentru istoriă.

Autorul nu uită a rosti cuvintele luĭ Forster: „prin luxul exterior artistul a avut de scop să atragă „privirea, să cheme pe călător, ca să visiteze bise„rica şi din contra prin severitatea interioruluĭ şi cre„puscula ce domneşte, nu s'a avut în vedere de cît „să facă astfel, ca celuĭ ce intră să 'ĭ se inspire re„culegerea şi meditaţiunea, evitînd de a'l distrage „prin preocuparea unor frumuseţĭ nemăsurate."

Şi s'a găsit un artist de mare talent, un succesor al luĭ Vaudoyer, al luĭ Espérandieu, care să ne vorbéscă cu dispreţ de „prefacerile stîngace ale succe„sorilor neîndemânatecĭ aĭ luĭ Dobromir zugravul."

Cît pentru „*îngrijirile şi prevederile înţelepte,* că „înainte de înlăturare, înainte de dărîmare s'aŭ făcut „calcurile acestor picturĭ murale pentru a le repro„duce cu o fidelitate scrupulósă"... punem sub ochiĭ cititorilor o pagină inedită, asupra căreia atragem atenţiunea; ea a fost scrisă de un companion de escursiune — la Curtea de Argeş — a d-lor de Rosny şi Urechiă, ministrul de Culte pe acele vremurĭ...

In 1881 „toate frescurile altaruluĭ şi ale emicicluluĭ stîng „eraŭ dărîmate....

„In emiciclul drept un desenator sus pe schele, lua copia „unuĭ fresc la palida licărire a uneĭ lumînărĭ; de-oare-ce însă „era neîndestulătóre, artistul îşĭ urmărea conturul cu astă lu„mînare, cînd lipită de pictură, cînd aşezată pe un şurup, saŭ „fixată în zid la distanţele cerute pentru a lumina desemnul. „Bietele frescurĭ purtaŭ urmele nenorocite ale trecereĭ acestuĭ „*cuĭ-sfeşnic.* Icĭ ochĭ scoşĭ, colea perĭ arşĭ, dincolea umflăturĭ, „iată tristul spectacol ce înfăţişă vederilor noastre.

„Sĕrmaniĭ sfinţĭ eraŭ din noŭ supuşĭ martiruluĭ. Nu ştiŭ cine „a avut inspiraţiunea de a distruge frescurile astea; ea a fost „foarte nenorocită pentru interesul nostru istoric. Atîta nepă„sare pentru lucrările trecutuluĭ (bune orĭ rele) ne a mîhnit. „D. de Rosny împreună cu mine rugarăm pe d. ministru Ure„chiă de a le menţine în starea de faţă şi a nu repara de cît „părţile stricate. De almintrelea Viollet-le-Duc se pronunţase „destul de limpede asupra acestuĭ subiect: „Sunt, zicea el, des„tule picturĭ în destul de bine păstrate, spre a ne gîndi că ar fi „*facil* unuĭ architect conştiincios şi dibaciŭ de a regăsi ideia „primară, de a restaura bucăţile alterate şi chiar de a compune „din noŭ în caracterul general părţile ce trebuesc cu totul „refăcute-"

„Mi s'a făcut cunoscut, că aceste frescurĭ vor fi reproduse „şi *schiloadele copiĭ* luate de menţionatul desemnator vor „servi drept modele.

„Nicĭ asemănarea, nicĭ coloritul, nicĭ stilul nu corespundeaŭ „originalelor!

„D. Urechiă dăduse deja ordine prin carĭ oprea absolut ca „cine-va să se atingă de frescurĭ; dar d. Lecomte făcea ce'ĭ „trăznea prin cap. D. ministru imediat dete nouĭ poruncĭ şi „împedică pe acest desemnator nedibaciŭ şi neconştiincios să „maĭ profaneze chipurile sfinţilor cu al sĕŭ *cuĭ-sfeşnic.*"

Venirea d-luĭ Lecomte în ţară a fost fatală. D-sa a schimbat caracterul monumentelor ce 'ĭ aŭ fost încredinţate spre restaurare, a dărîmat din temeliĭ clădirĭ, „edificiĭ vechĭ ce povestesc gloria ţěreĭ".

Deménieux vorbind de regretatul profesor, distins restaurator Laisné zice: „Conservarea monumentelor „vechĭ era pentru dînsul respectul şi menţinerea inte„grală de cea-ce există în trecut, fără a permite să se „aducă nicĭ o denaturare, nicĭ cea maĭ mică înfrumuse„ţare eteroclită".

Pentru lucrărĭ de restaurare „nu se cere de cît pro„bitate mută şi integră"; din nenorocire noĭ am căđut peste un om, ce numaĭ dovedĭ de probitate nu a ştiut să dee; el a abuzat de frumósa situaţiune ce întîmplarea i-o crease, lăsînd astfel posterităţiĭ triste acte de vandalism.

Fie-ca ceĭ „făcătorĭ de rele" să fie opriţĭ din calea lor!

Stefan Ciocarlan.

NIMBUL SI AUREOLA

Nimbul în biserica creştină este acea zonă luminósă care maĭ mult în formă circulară inconjură capurile persónelor dumnezeeştĭ şi sînte. Cînd însă astă zonă luminósă în formă eliptică se află în jurul întregeĭ figurĭ, atuncĭ să numeşte aureolă saŭ glorie. Ea se numeşte şi mandorlă cînd are înfăţişarea unuĭ oval tîmpit. Numaĭ tîrdiŭ cînd stilul gotic era în flóre, mandorla ia d'asupra şi de desubt forma ascuţită. Aureola nu se întrebuinţéză de cît în jurul celor treĭ persóne Dumnezeeştĭ şi numaĭ rare orĭ în juruluĭ sînteĭ Fecióre. De la renaştere încóce însă, aureola se pune şi în jurul altor sînţĭ cînd eĭ se glorifică din partea artistuluĭ.

Arta vechiă creştină, care a fost comună atît la orientalĭ cît şi la occidentalĭ, a împrumutat nimbul şi aureola de la popórele clasice de la grecĭ şi romanĭ. In genere sub „nimbus" înţelegeaŭ romaniĭ „nor." Acest nor însă nu de toţĭ scriitoriĭ clasicĭ e considerat pe o formă. In unele cazurĭ „nimbus" însemnéză „nor strălucitor", şi numaĭ acesta pe noĭ ne intereséză. Virgil în Aenidos lib. II 615, 616 aminteşte de acest nor cînd đice: „Pallas insedit nimbo effulgens" pe care el şi alţĭ poeţĭ şi l'aŭ imaginat că acompaniéză zeităţile cînd vin pe pămĕnt.

Norul acesta e cunoscut şi în testamentul vechiŭ. Profeţiĭ în imaginaţiunile lor viĭ, îmbracă pe Jehova lor în acest nor cînd el se arată aleşilor luĭ. Nimbul adică vĕlul saŭ norul strălucitor se punea la anticĭ şi în jurul capurilor distinse, cu deosebire a regilor şi împĕraţilor, el a fost semnul celeĭ maĭ înalte distincţiunĭ ce li s'a putut da.

Dacă arta figurativă creştină în ceĭ d'întîiŭ treĭ secolĭ este

atît de slab representată, nu putem nega că evlavioșiĭ creștinĭ de atuncĭ în schimb nu și-aŭ luat refugiul la simbolisărĭ. Aceste simbóle aŭ devenit maĭ tărḑiŭ atribuitele personagelor principalĭ carĭ aŭ jucat și jócă un rol atît de însemnat în arta creștină.

Nimbul și aureola sub diferitele lor forme din arta creștină caracteriséză divinitatea și sînțenia.

Noĭ nu putem constata prima operațiune a nimbuluĭ decît numaĭ în secolul al treilea. Dacă s'a întrebuințat chiar în secolul al doilea, asta nu o putem afirma cu siguritate. El a înconjurat maĭ întîiŭ capul Mîntuitoruluĭ nostru. Cea maĭ vechiă aparițiune a nimbuluĭ creștin să constată în picturile muralĭ din cimitirile vechĭ. Așa în cubiculul sînteĭ Cecilie, unde a fost depus martirul papă Eusebiu cam la 311, a fost descris Mîntuitorul fără barbă și cu nimb simplu circular [1]). In cimitirul sînților Petru și Marcelin din Roma este un nimb circular în jurul capuluĭ luĭ Isus, care cu ajutorul altor treĭ cercurĭ formézǎ treĭ zone. De-o parte și de alta să aflǎ literile grecescĭ A și ω [2]).

Este de notat, că Christos pórtă nimb dintru început nu numaĭ cînd e singur, ci și cînd e acompaniat de alțĭ sînțĭ saŭ de simbólele lor. Tot personagiul care să aflǎ în jurul luĭ nu e decorat cu nimb. Asta se observă la maĭ multe picturĭ și mosaicurĭ. Așa în cubicul sînteĭ Cecilie, în esemplul citat Isus descris ca june are nimb, pe cînd ceĭ patru evangeliștĭ care 'l înconjură nicĭ unul nu'l are. Tot astă aparițiune o întîmpinăm în cimitirul sînteĭ Agnese [3]), unde Isus în două locurĭ are nimb în jurul capuluĭ, pe cînd nicĭ o figură din apropiarea luĭ nu are astă decorațiune.

In monumentele făcute ceva maĭ tîrḑiŭ aflăm că pictoriĭ încep a decora cu nimb și capurile apostolilor. Tot în cimitirul sînteĭ Agnese întîmpinăm nimburĭ în jurul Mântuitoruluĭ și a sînților apostolĭ Petru și Paul, care se aflǎ de-a dreapta și de-a stînga luĭ.

Să vede că nimbul strălucitor a făcut impresiune plăcută popimeĭ și crendincioșilor, căcĭ noĭ nu mult după acésta observăm că el să pune ca podóbă și distincțiune în jurul capuluĭ sînteĭ Fecióre. Asta însă numaĭ după ce s'a întîmplat eresul luĭ Nestoriu, adică în prima jumĕtate a secoluluĭ al cincilea. De atuncĭ încóce cultul sînteĭ Fecióre s'a rĕspîndit maĭ mult și preoțimea cu ajutorul pictorilor și architecților emula în demonstrărĭ contra luĭ Nestoriu, înălțînd cultul sînteĭ Fecióre, închinându-ĭ bisericĭ și făcîndu-ĭ icóne. Cel maĭ vechiŭ loc unde sînta Fecióră e descrisă cu nimb pare a fi cimitirul sîntuluĭ Valentin, unde ea ține pe micul Isus în brațe [4]). Atît ea cît și sîntul Copil aŭ nimburĭ simple. Din ceĭ dintîiŭ patru secolĭ aĭ ereĭ nóstre nu există nicĭ o pictură și nicĭ un mosaic în care sînta Maria să aibă nimb.

De la începutul secoluluĭ al 5-lea, să póte constata o schimbare în nimbul care înconjóră capul Mîntuitoruluĭ. El este tot circular, dar în interiorul luĭ se vĕd treĭ brațe ale cruceĭ. Al patrulea este tot-d'a-una acoperit de cap.

Un atare nimb se numește cruciger. Cel maĭ vechiŭ monument cu nimb cruciger în jurul capuluĭ luĭ Christos a fost un mosaic din basilica sînteĭ Sabine, făcută pe timpul papeĭ Celestin (422—32) de Petru Iliricul. Dar acest mosaic nu s'a conservat decît numaĭ în desemn [1]). Cu nimb cruciger este decorat capul Mîntuitoruluĭ în cimitirul luĭ Ponziano din Roma [2]).

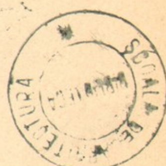
Acest nimb cruciger să dă numaĭ luĭ Christos, căcĭ cele treĭ brațe ale cruceĭ simboliséză crucificarea luĭ. Cu tóte acestea el să aflǎ în unele casurĭ în jurul s-lor Petru, Paul și Ioan Botezătorul. Aceste esccepțiunĭ sunt fórte puține, ele nu pot fi făcute de cît saŭ din eróre saŭ din causa neștiințeĭ pictoruluĭ. Dar nimbul cruciger se pune și în jurul simboluluĭ luĭ Christos. Capul mieluluĭ dumnezeesc este înconjurat cu acest nimb și un mosaic din oratorul sîntuluĭ Ioan Evangelistul făcut sub papa Ilariu în secolul al cincilea.

Acest mosaic póte ne oferă cel maĭ vechiŭ esemplul în felul acesta [1]). In un alt mosaic din biserica s-lor Cosma și Damian din Roma [2]) zidită sub papa *Felix IV* (526—30), observăm însă că nimbul simplu și nu cruciger decoréză capul Mieluluĭ divin, pe cînd ceĭ-l'alțĭ mieĭ, care represintă pe apostolĭ nu aŭ nimburĭ.

Adese-orĭ însă brațele cruceĭ din nimb sunt decorate cu geme; precum se vede în cimitirul Gaudioso din Neapolea, care aparține primeĭ jumĕtățĭ a secoluluĭ al 5-lea. Aci maĭ observăm că Christos nu e descris ca june, ci cu barbă.

Tot la începutul acestuĭ secol aflăm că d'asupra nimbuluĭ simplu atîrnă o cruce grecéscă (adecă aceea care are brațe egalĭ de lungĭ). Cel maĭ vechiŭ esemplu 'l aflăm la un mosaic din sînta Maria Maggiore din Roma, făcut sub papa Sintus III (432—40). Maĭ tîrḑiŭ astă cruce se pune în nimb d'asupra creștetuluĭ saŭ chiar pe fruntea sfîntuluĭ. Ea însă se póte pune la verĭ-ce credincios din comunitatea creștină, fără ca să fie acompaniată de nimb.

La multe picturĭ și mosaicurĭ vechĭ aflăm că în nimbulluĭ Christos se aflǎ literile greceștĭ A și ω, saŭ monogramul luĭ. Este o lege statorită, că nimbul cu monogramul luĭ Christos tot-d'a-una trebue să fie în jurul capuluĭ sĕŭ; esceptiune numaĭ în cîte-va casurĭ singuratice, carĭ se pot considera că sunt făcute saŭ din greșală saŭ din neștiința artistuluĭ.

Dacă urmărim cu atențiune istoricul nimbuluĭ constatăm, că de la începutul secoluluĭ al 5-lea se pune ca decorațiune și în jurul îngerilor saŭ spiritelor cereștĭ personificate. Așa în un mosaic din sînta Maria Maggiore din Roma sunt niște îngerĭ grațioșĭ carĭ aŭ în jurul capurilor nimburĭ circularĭ.

De la finele secoluluĭ al cincilea însă întîmpinăm maĭ des o variațiune de nimburĭ, puse la capul sînteĭ Fecióre și la capul micuțuĭ Isus. Prima are nimb simplu circular, ultimul nimb cruciger. Astă aparițiune o aflăm pentru prima dată la un mosaic din sîntul Apollinare Nuovo din Ravenna făcut pe timpul domnieĭ luĭ Teodoric [3]).

In mosaicul din sînta Maria în Cosmedin din Ravenna făcut tot sub Teodoric, observăm pentru prima oră că nimbul se pune în jurul capurilor sfînților apostolĭ.

Dupe cum e știut în secoliĭ primĭ aĭ creștinătățiĭ, evangeliștiĭ nu aŭ fost representațĭ figurativ, ci numaĭ prin simbolele lor. Aceste simbóle încă încep a se decora cu nimburĭ. Asta se întîmplă în secolul al cincilea dupe cum ne putem convinge din un mosaic din capela episcopală din S. Pier Crisologo din Ravenna. Aci simbólele alor treĭ evangeliștĭ Matheĭ, Marcu și Ioan sunt decorate cu nimburĭ [4]). In un alt mosaic aparținător tot secoluluĭ al V-lea din oratorul sfîntuluĭ Ioan Botezătorul din Roma, care aḑi nu maĭ există de cît în ilustrațiune, aflăm pe ceĭ patru evangeliștĭ descrișĭ în figurĭ întregĭ omeneștĭ, avînd fie-care de asupra simbolul sĕŭ. Aci atît evangeliștiĭ cît și simbólele lor aŭ avut nimburĭ.

[1]) *Garrucci*: Storia del l'arte cristiana nei primi otto secoli della chiesa 1872.
[2]) *Garrucci*, tavola 58.
[3]) Garr. tv. 59.
[4]) Garr. tv. 84.
[5]) Garrucci tv. 209.
[6]) Garr. tv. 86.

[1]) Garr. tv. 238.
[2]) Garr. tv. 253.
[3]) Garr. tv. 244.
[4]) Garr. tv. 223.

Tot în secolul al cincilea aflăm că în jurul capuluĭ Mîntuitoruluĭ care e încins cu nimb, se pune cîte o dată şi curcubeul. Cel d'intîiŭ cas 'l observăm la un mosaic din basilica sfîntuluĭ Paul din Roma [1]).

Aşa dar pe la sfîrşitul seculuĭ al cincilea nimbul decoréză capul Mîntuitoruluĭ şi al Mieluluĭ, simbolul sĕŭ, în formele sus amintite ; apoĭ în formă simplă circulară se întrebuințéză la îngerĭ, la sînta Fecióră, la Ioan Botezătorul, la apostolĭ, la evangeliştĭ, cum şi la simbólele acestor din urmă.

Din aceste timpurĭ nimbul circular se pune şi în jurul altor sînțĭ, astfel că picturĭ cu sînțĭ lucrate în stilul vechiŭ creştin sunt adese-orĭ pline de nimburĭ auriĭ, carĭ se întrebuințéză cu atît maĭ cu drag, cu cît arta pictureĭ decade din ce în ce maĭ tare.

Motivele arteĭ creştine după cum ne vom convinge în alt loc, nu aŭ fost tóte luate din testamentul noŭ. Fiind-că testamentul noŭ are de basă pe cel vechiŭ, din astă causă nu e ceva lucru rar ca şi în arta creştină să întîmpinăm motive din timpul înainte de Moise (ante legem) şi după Moise (sub lege). Dar ni se pare fórte straniŭ cînd aflăm că în jurul personagelor distinse din testamentul vechiŭ se întrebuințéză nimbul ca decorațiune în jurul capurilor lor. Şi cu tóte acestea este adevĕrat. In codicele vatican a luĭ Cosma Indicopleuste din secolul al şaptelea, Noe, Moise, Aron, Melchisedec, Iacob şı altiĭ sunt decorațĭ cu nimburĭ.

Aureola saŭ gloria o vedem fórte rar întrebuințată în cele d'intîiŭ cincĭ sute de anĭ. Causa ne o putem uşor esplica. Ea se punea după cum ştim numaĭ în jurul celor treĭ persóne dumnezeeştĭ. Dintre aceste Dumnezeŭ Tatăl pe acele vremurĭ nu a fost representat întreg figurativ, asemenea nicĭ Spiritul Sînt.

In secolul al cincilea gloria înconjóră şi pe îngerĭ precum a fost îngerul mijlociŭ din ceĭ treĭ carĭ se arătase luĭ Avram în un mosaic din sînta Maria Maggiore din Roma. După esplicarea sfinților părințĭ aĭ bisericeĭ, Christos s'a arătat luĭ Avram în forma acestuĭ înger. El maĭ are în jurul capuluĭ şi nimbul circular simplu [2]).

Gloria saŭ norul strălucitor în formă eliptică se află în jurul Mîntuitoruluĭ, care are şi nimb cruciger în un mosaic din Ss. Nereo ed Achileo.

Basilica a fost făcută în secolul al VIII-lea pe timpul pontificatuluĭ luĭ Leo III [3]).

Din cele premerse ne-am putut convinge cum s'a introdus maĭ întîiŭ nimbul şi aureola în arta vechiă creştină, care era comună atît la Orientalĭ cît şi la Occidentalĭ. Rĕmîne a vorbi despre alte forme, cum şi despre coloritul lor.

Incă în secolul al VI-lea aflăm că nimbul se pune în jurul tuturor sinților şi martirilor. In scurt timp însă observăm că se face deosebire între nimburile personagelor sînte atît în formă cît şi în colóre. Pentru prima óră întîmpinăm nimbul nu în formă circulară ci quadrată în jurul capuluĭ sîntuluĭ papa Ioan al VII-lea (705—7) la un mosaic din capele sînteĭ Fecióre a basiliceĭ anticĭ vaticane. Acest mosaic nu esistă de cît numaĭ în desemn [4]). Acest nimb quadrat înconjóră capul papeĭ, a căruĭ figură este cu mult maĭ mică de cît a sînteĭ Fecióre ce se află în stînga luĭ şi care are ca podóbă în jurul capuluĭ un nimb circular.

Dar acest nimb quadrat pare a se schimba în a doua jumĕtate a secoluluĭ al optulea în o tablă quadrată. Fața şi dunga tableĭ eraŭ colorate divers. Tabla quadrată decora capul luĭ Carol cel Mare şi a sîntuluĭ papa Leo III în un mosaic din basilica sînteĭ Susane zidită sub acest papă, care însă s'a nimicit la anul 1595. Mosaicurile eĭ sunt conservate în desemnurĭ.

Tot nimbul aprópe cuadrat s'a vĕḑut în jurul capuluĭ luĭ Leo III şi Carol cel Mare, intriclinul acestuĭ papă. [1])

Aşa dar nimbul quadrat saŭ tabla aprópe quadrată s'a pus ca decorațiune în jurul unor persóne distinse încă pînă ce trăiaŭ. De aci să vede deosebirea ce s'a făcut la nimbul sînților şi la nimbul persónelor carĭ eraŭ încă în viĕță. Nimbul quadrat se află şi în jurul capuluĭ Teodoreĭ, mama papeĭ Paschalis I (817—24) în basilica sînteĭ Prassede. Iată cum esplică Garrucci [2]) astă aparițiune a nimbuluĭ: „noi osser-„viamo che la distinzione del nimbo quadrato, tardi intro-„dotta e forse probabilmente da S. Gregorio Magno, vedesi „in Roma adoperata anche per Carlo Magno quantunque gli „Augusti cristiani dai tempi di Costantino si facessero rap-„presentare cinti di nimbo rotondo“.

Cum că împĕrațiĭ aveaŭ capul încins cu nimb rotund, cînd eraŭ reproduşĭ în tablourĭ religióse saŭ ceremonialĭ, ne putem convinge atît la monumentele curat bizantine, cît şi la cele italice. In Hagia Sofia se aflase între alte mosaicurĭ şi unul în care Christos era descris şeḑênd pe tron, fiind încins în jurul capuluĭ cu un nimb cruciger, iar la piciórele luĭ pe cóte şi genunchĭ stă un împĕrat bizantin probabil Justinian I, a căruĭ cap era decorat cu nimb simplu circular [3])

In S. Vitale din Ravenna sunt douĕ mosaicurĭ ceremonialĭ carĭ represintă pe împĕratul Justinian şi împĕrătésa Teodora cu suitele lor. Aci atît Justinian cît şi Teodora aŭ în jurul capurilor lor încoronate cîte un nimb circular. [4])

Nimbul circular cîte odată este decorat în interiorul seŭ cu ornamente uneorĭ simple, alte orĭ maĭ complicate, care însă nu imitéză forma cruceĭ. In o pictură murală din nişa capeleĭ sînteĭ Felicita de lîngă termele luĭ Titu desgropată la 1812, dar care nu s'a conservat de cît numaĭ în desemn, a fost bustul luĭ Isus înconjurat de un nimb circular care era decorat înăuntru cu dungĭ afundate în forma scoiceĭ [5]). Cercurele rotunde care imitéză petriĭ scumpe se află în nimbul Madoneĭ a luĭ Cinabue în capela Rucellai din sînta Maria Novella din Florența. O decorațiune de semicercurele se află pe marginea nimbuluĭ sînteĭ Fecióre în un codice din museul boem în Marialele luĭ Ernestus de Pardubitz, care apartine secoluluĭ al XIV-lea. Alte decorațiunĭ se află în nimbul Madoneĭ luĭ Duccio din Siena. Aci însă micul Isus din brațele mameĭ sale pórtă nimb cruciger.

S'ar putea înşira maĭ multe exemple din care ne-am putea convinge că pictoriĭ italienĭ şi din alte şcolĭ, înainte de renaştere aŭ înfrumusețat adese orĭ nimburile circularĭ cu diferite ornamente. Dar atarĭ citate nu ar schimba întru nimic asertiunile făcute.

Ceea ce maĭ mult ne intereséză este schimbarea formeĭ circulare a nimbuluĭ. Să vede că norul luminos care dintru început avusese conturul circular, s'a considerat cu timpul ca o masă compactă şi nu diafană, de óre-ce el şi-a conservat forma sute de anĭ, decorînd capurile sînților în orĭ-ce posițiune cugetaveră să fi fost aceste capurĭ aşeḑate. Dar asta a stat în mare contradicere cu legile perspectivice, carĭ în cele d'intîiŭ douĭ-spre-ḑece sute de anĭ ale creştinătățiĭ aŭ rĕmas maĭ de tot necunoscute.

[1]) Garr. tv. 237.
[2]) Garr. tv. 215.
[3]) Garr. tv. 284.
[4]) Garr. tv. 279.

[1]) Garr. tv. 283.
[2]) Garr. vol. IV pag. 117.
[3]) Woltmann şi Wörmann; Geschichte der Malerei I 228.
[4]) C. Bayet: L'art. byzantin pag. 65.
[5]) Garr. tv. 154.

Unde însă se observă cunoștințe maĭ marĭ perspectivice, acele sunt cîștigate maĭ mult pe căĭ empirice, apropiindu-se astfel de adevĕrul natureĭ coprins în rețéua ochiuluĭ omenesc.

Incă de prin secolul al XIII-lea pictoriĭ cu deosebire ceĭ italienĭ aŭ început a se emancipa de influența casteĭ preoțeștĭ. Acest început avusese resultatul cel maĭ bine-făcĕtor, trecênd arta în scurt timp în mîna laicilor, care încă s'aŭ ocupat maĭ multe secole esclusiv numaĭ cu motivele religióse. Eĭ încep a tracta nimbul circular instinctiv după legile perspectivice schimbîndu'l după posițiunea capuluĭ. Astfel el ia adese orĭ formă eliptică. Giotto este cel d'intîiŭ pictor care prescurtéză nimbul. Așa în un fresco (arena dela Padua) ce represintă învierea luĭ Lazăr, Mîntuitorul are nimb cruciger prescurtat. Astă prescurtare a nimbuluĭ o întîmpinăm la maĭ multe opere de a luĭ Giotto.

Dar instinctul pentru legile perspectivice ale nimbuluĭ să observă sporadic și în primiĭ secolĭ aĭ creștinitățiĭ. Așa în cimitirul di S. Valentino sulla via Flaminia, în o pictură murală, nimbul circular ia forma eliptică la capurile Marieĭ și Elisabeteĭ, carĭ sunt descrise în momentul cînd se îmbrățișéză [1]). In un mosaic cu mult maĭ tîrdiŭ din prima jumĕtate a secoluluĭ IX-lea în sînta Prassede din Roma de pe timpul papeĭ Paschalis I, se află Christos decorat cu nimb cruciger, care însă nu e circular ci maĭ mult eliptic.

Cimabue a fost cel dintîĭ pictor, care a tractat a se elibera de orĭ-ce influență a stiluluĭ vechiŭ creștin maĭ tîrdiŭ devenit bizantin. Dar asta nu i-a succes decît numaĭ în parte cu referință la vitalitatea și espresiunea figurilor. In genere însă lucrările luĭ pórtă caracterul bizantin. Ceĭ-lalțĭ pictorĭ carĭ i-aŭ urmat, aŭ lucrat cu maĭ mult succes. Rigiditatea, care devenise caracteristica icónelor bizantine se schimbă cu încetul, figurile capătă maĭ multă viéță, astfel că prin secolul al XIV-lea picturile occidentalĭ să deosibesc mult de cele orientalĭ. La asta contribuise și prăpastea ce devenea din ce în ce maĭ mare între biserica constantinopolitană și cea romană.

Pe lîngă cele-lalte proprietățĭ ale pictureĭ bizantine, nimbul ocupă de aci în colo locul de onóre, locul cel maĭ principal. El nu sufere modificațiunile întroduse cu încetul în biserica romană, ci rĕmîne tradițional, neclintit în forma luĭ circulară, fără ca să fie cît de puțin jenat [de progresele perspective și de vederile sănătóse ale artiștilor bunĭ. Astfel arta creștină se împarte în douĕ, în arta latină și în arta bizantină.

Arta bizantină ține mortiș la cele tradiționalĭ, la resultatele cîștigate din arta vechiă creștină. Arta apuseană saŭ latină, nu rĕmîne loculuĭ, ci ea acceptéză aceste resultate pe a căror piedestal se desvoltă atît de magnific de la renaștere încóce. De aceia și pictura bizantină maĭ de loc nu ne oferă ceva noŭ, pe cînd pictura apuseană te farmecă cu frumusețea formelor, cu armonia colorituluĭ și cu nesecaverile concepțiunĭ artistice. Și nimbul merge mînă în mînă cu ele.

Incă la picturile luĭ Giotto observăm intențiunea luĭ de a face variațiunĭ între nimburile personagelor sînte și a noțiunilor abstracte personificate. Astfel personagele sînte aŭ fost decorate cu nimb circular prescurtat saŭ neprescurtat perspectivice, noțiunile abstracte personificate aŭ primit nimburĭ poligone, precum ne putem convinge la picturile muralĭ din Assisi, care glorifică pe sîntul Francisc întemeetorul ordinuluĭ franciscan.

Sărăcia (S. Paupertas) calcă pe spini. Ea e îmbrăcată cu un vestmênt petecit, are capul decorat cu nimb, a căruĭ contur completat ar forma un hexagon. In stînga eĭ credința personificată ca femee, care 'ĭ întinde un inel, are în jurul capuluĭ un nimb prescurtat perspectivice, care complectîndu-se la partea din jos a capuluĭ încă ar avea conturul unuĭ hexagon. Tot astfel, nimb hexagonal se află în jurul altor noțiunĭ abstracte personificate precum este Ascultarea, Umilința și altele.

De la Giotto încóce, pictoriĭ maĭ mult saŭ maĭ puțin întrebuințéză nimbul prescurtat. Dar cu deosebire de la Masaccio nimbul tot-d'a-una se acomodéză după posiția capuluĭ.

Cu cît picturile și compositiunile încep maĭ mult a se perfecționa cu atît și nimbul 'șĭ perde din însemnatătea luĭ de odinióră.

Une orĭ el ia alte forme, alte orĭ se omite cu totul chiar de la personagele principale. Așa maĭ întîiŭ el se schimbă în un cerc, care în cele maĭ multe casurĭ este auriŭ. Spațiul însă coprins în acest cerc, saŭ are tonurile cîmpuluĭ care sunt în tabloŭ, saŭ are tonurĭ maĭ deschise. Acest cerc 'l întrebuințéză ceĭ maĭ marĭ maiestri aĭ renascereĭ italiene ca Rafael, Andrea del Sarto și alțiĭ.

Uniĭ artiștĭ întrebuințéză ca nimb razele strălucitóre, care le așéză în formă circulară în jurul capuluĭ fără ca să le determine cu un contur de tot precis. Așa aflăm între altele și un tabloŭ al luĭ Juan Nuñez din catedrala Sevillei ce represintă deplîngerea luĭ Isus. Aci personagiul sînt este decorat cu nimb radios. Tot așa în tabloul luĭ Qu-Massys din Museul Brusseteĭ capul Madoneĭ și a miculuĭ Isus e înconjurat de raze luminóse.

Cîte odată razele luminóse nu umplu tot spațiul circular al nimbuluĭ. Asta se întîmplă cu deosebire acolo unde ar fi trebuit să fie nimb cruciger. Astfel cele treĭ brațe, carĭ se vĕd de la cruce, sunt marcate prin maĭ multe raze luminóse. Ca esemplu, ne póte servi escelentul tabloŭ din junețea luĭ Tizian, unde Mîntuitorul este ispitit de fariseul care 'ĭ arată banul.

In un tabloŭ al luĭ Martin Schongauer, din a doua jumĕtate a secoluluĭ XV-lea care se află în biserica sf. Martin din Colmar, încă ne putem convinge că nimbul cruciger din jurul capuluĭ copiluluĭ dumnezeesc e schimbat în forma amintită.

In sfîrșit putem constata că nimbul maĭ ia încă douĕ forme care de comun decoréză capul luĭ Dumnezeŭ Tatăl, forma quadrată și cea triunghiulară. Aceste forme însă astfel sunt așezate în jurul capuluĭ, în cît punctul de întîlnire de la cele douĕ laturĭ superióre se află tot-d'a-una d'asupra creștetuluĭ.

In renumitul tabloŭ al luĭ Rafael ce pórtă numele de „Dispută". Dumnezeŭ Tatăl înconjurat de ceata îngeréscă, are în jurul capuluĭ un nimb, care dacă s'ar complecta ar fi quadrat.

Triunghiul numaĭ singur simboliséză sînta Treime, precum ne putem convinge la un tabloŭ al luĭ Domenico Ghirlandaio ce represintă adorarea regilor în sf. Maria degli innocenti din Florența. Dar nimbul triunghiular cu vîrful d'asupra creștetuluĭ, decoréza numaĭ capul luĭ Dumnezeŭ Tatăl și atuncĭ nu se află lîngă el nicĭ Dumnezeŭ Fiul, nicĭ simbolul spirituluĭ sînt, căcĭ forma triunghiulară esprimă și pe cele douĕ persóne absente. Dosso Dossi ne dă un esemplu corespundĕtor în un tabloŭ frumos aflător acum în galeria din Dresda, ce represintă patru părințĭ aĭ bisericeĭ.

De la Ghirlandaio încóce nimbul se întrebuințéză maĭ rar din partea artiștilor escelențĭ. In unele casurĭ nimbul decoréză numaĭ capurile persónelor celor maĭ principalĭ din un tabloŭ religios, pe cînd tóte cele l'alte nu aŭ nicĭ o distincțiune. In alte casurĭ nicĭ o persónă sîntă nu e înfrumusețată cu nimb. Asta se observă de la a doua jumĕtate a secoluluĭ al XV-lea încóce. Pictoriĭ saŭ simțit apțĭ a esprima divinitatea și sînțenia în un tabloŭ fără ca să alerge la auriturĭ saŭ la discurĭ auriĭ, pe care le considerau ca un împedicămînt pentru armonia lucrărilor lor.

[1]) Garr. tv. 84.

Lionardo da Vinci nu întrebuințéză nimbul maĭ la nicĭ o pictură d'a luĭ. Mîntuitorul și apostoliĭ în cina luĭ de pe urmă sunt fără nimb. Tot fără nimb sunt maĭ tóte operile religióse ale luĭ Michel-Angelo, Danielo da Volterra, Sebastiano del Piombo, Tizian etc.

Acestea sunt diferitele forme sub care ni se înfățișéză simbolul divinitățiĭ și al sînțenieĭ. Artiștiĭ maĭ modernĭ în tablourile lor religióse întrebuințéză maĭ mult nimbul cruciger, cercul auriŭ, razele luminóse și zona luminósă care se află în nimbul circular. De la Rembrandt încóce uniĭ pictorĭ, care aŭ voit a se servi de modul luĭ de iluminare, s'aŭ obicinuit a concentra cea maĭ puternică lumină pe capurile personagelor principalĭ. Astă concentrare puternică de colorĭ briliante equivaléză diferitele forme ale nimbuluĭ întrebuințate de antecesoriĭ lor.

***

Se naște acum întrebarea ce colóre are nimbul? Orĭ-cine ar avea un respuns gata, că adică nimbul are colórea aurie. Adevĕrul aserțiuneĭ aceștia este însă numaĭ relativ; căcĭ dacă urmărim pas cu pas desvoltarea picturilor religiósă, constatăm asemenea o divergință în culórea luĭ, precum am constatat și în forma luĭ.

Nimbul circular dintru început a fost de culóre aurie. Dar încă din primiĭ seculĭ aĭ creștinătățiĭ, întîmpinăm nimburĭ albe, albastre și verḑĭ.

In un mosaic care a fost în basilica S. Maria Maggiore, ceĭ treĭ îngerĭ care s'aŭ arătat luĭ Avram, aŭ avut nimburĭ circulare albe înconjurate pe margine cu o dungă verde [1]).

In secolul al șaselea, spiritele cereștĭ personificate sunt decorate cu nimburĭ verḑĭ, precum ne putem convinge la un mosaic din basilica sînților Cosma și Damian, unde în jurul tronuluĭ luĭ Cristos să află patru îngerĭ cu atarĭ nimburĭ verḑĭ.

In codicele siriac din secolul al șaselea, Christos este decorat cu nimb alb [2]); alteorĭ acest nimb alb din jurul capuluĭ luĭ Christos e infrumusețat pe margine cu o dungă rosă [3]). Tot aci se află în maĭ multe locurĭ nimbul alb înconjurat cu verde. Maĭ interesantă este distincțiunea ce face iluminatorul cînd descrie pe sînta Fecióră împreună cu micul Isus saŭ cu apostoliĭ. In primul caz ea cum și divinul Copil strălucesc de nimburĭ auriĭ, care pe margine sunt înfrumusețate cu o dungă albastră S-ta Maria maĭ are pe lîngă astă dungă încă una esternă care e de colóre rosă [4]). In casul al doilea ea are nimb alb cu marginea roșă, pe cînd apostoliĭ cu nimburĭ albe cu marginĭ albastre [5]).

Adeseorĭ în unul și același tabloŭ saŭ mosaic se află nimburĭ de diferite colorĭ. Se vede că prin asta a voit să se facă o deosebire între personagele sînte. Așa pe arcul triumfal din biserica sf. Prassede să află un mosaic ce represintă Erusalimul ceresc după apocalipsea sîntuluĭ Ioan. Sînțiĭ aŭ aci nimburĭ auriĭ, iar îngeriĭ nimburĭ albastre.

Tot aci e un mosaic unde sunt patru figurĭ femeeștĭ sf. Fecióră, sf. Prassede și sf. Pudenziana, carĭ aŭ nimburĭ circularĭ de colóre aurie, ear a patra sf. Teodora mama papeĭ Paschalis I are nimb quadrat de colóre verde.

Biserica sf. Maria în Domnica din Roma, care încă a fost edificată de papa Paschalis I, are maĭ multe mosaicurĭ care ne intereséză pentru nimburile ce le pórtă personagele sînte. Așa în un mosaic depe fața arculuĭ, Christos e decorat cu nimb cruciger. Nimbul e de aur, iar crucea albastră pe margine ornată cu ros. Ceĭ doĭ îngerĭ de aci aŭ nimburĭ albastre ca cerul, ear apostoliĭ toțĭ doĭ-spre-zece au nimburĭ auriĭ [1]). In absida acesteĭ bisericĭ să află un alt mosaic în care sînta Fecióră ține în brațe pe micul Isus, care pórtă nimb cruciger de aur, crucea însă este de colóre albă. Eĭ sunt înconjurațĭ de o mulțime de îngerĭ carĭ aŭ nimburĭ verḑĭ afară de ceĭ șase maĭ din față carĭ aŭ nimburĭ auriĭ. Papa Paschalis ce e descris îngenuchiat la piciórele sînteĭ Feciórе, are în jurul capuluĭ nimbul quadrat de colóre albastră ca cerul.

Interesante sunt nimburile din biserica sîntuluĭ Marc din Roma rezidită de papa Gregoriu IV. Nimbul cruciger din jurul capuluĭ luĭ Isus este auriu, crucea e de colóre verde împărțită cu liniĭ albe. In alt mosaic de aci, în care sunt descrise simbolele evangeliștilor, observăm că simbolul S-tuluĭ Mateĭ are nimb verde cu marginea albă.

Ce se ține de coloritul aureoleĭ numele arată că el este auriŭ. Insă și aci sunt esceptiunĭ care nu le putem considera de cît numaĭ ca nisce capriciĭ ale pictorilor și iluminatorilor. Așa în basilica sînteĭ Maria în Domnica în un mosaic, Isus este înconjurat de o zonă ovală de colóre verde, care ține locul glorieĭ saŭ aureoleĭ [6]).

In codicele siriac, Christos care să sue la cer, este înconjurat de o glorie ovală albastră ca cerul, ear pe margine de o colóre albă [7]) In codicele vatican Christos, care șade pe tronul dumneḑeesc, este înconjurat de o glorie de colóre albastră, iar de marginea eĭ este curcubeul constătător din treĭ colorĭ, verde, roș și trandafiriŭ.

Afară de aceste esemple s'ar putea cita maĭ multe din cari am constata ca mandorla saŭ aureola nu e de colóre aurie.

După cum amintisem la început, aureola să pune numaĭ în jurul celor treĭ persóne dumneḑeeștĭ și rar în jurul sînteĭ Feciórе. Pictoriĭ renaștereĭ o întrebuințéză și în jurul îngerilor și a sînților carĭ sunt descrișĭ în apogeul lor. Rafael întrebuințéză aureola saŭ lumina cerésсă în jurul îngeruluĭ din logele Vaticanuluĭ, care alungă pe ómeniĭ ceĭ d'intîiŭ din paradis. Raḑele luminóse fug pediș. Apoĭ o pune în jurul altuĭ înger, care eliberéză pe sîntul Petru din prinsóre (stanțele Vaticanuluĭ).

Uneorĭ în aureolă nu se cuprinde figura întrégă ci numaĭ o parte, precum vĕ putem convinge între altele din un tabloŭ a luĭ Vittore Pisano în „aparițiunea Marieĭ" din galeria națională din Londra. Aci S-ta Maria ține pe Isus în brațe. Ea e descrisă numaĭ pînă la genuchĭ aflîndu-se în mijlocul uneĭ aureole.

Lumina asta cerésсă după credință este de la Dumnezeŭ Tatăl despre care se presupune că e încunjurat de o lumină fórte puternică, care transmite razele sale asupra credincioșilor distinșĭ saŭ asupra sînților. De la renaștere, nu numaĭ în formă ovală ci și în alte forme, ea cade asupra personagelor principalĭ din un tabloŭ.

***

Din cele premerse am putut constata sub ce forme și cu ce colorĭ s'a întrebuințat nimbul și aureola în decursul veacurilor. Nimbul și aureola, simbolele divinitățiĭ, sînțenieĭ și glorieĭ, depind în ḑiua de aḑĭ maĭ mult de la voia artiștilor. Cu cît sunt eĭ maĭ subiectivĭ cu atît maĭ liber purced în întrebuințarea acestor simbóle.

Fie însă arta creștină orĭ-cît de emancipată, totușĭ nimbul și aureola se vor considera ca cele maĭ necesare caractere ale unuĭ tabloŭ religios.

Iași, Maiŭ 1891. **Dr. Sever Mureșianu.**

[1]) Garr. tv. 215.
[2]) Garr. tv. 132.
[3]) Garr. tv. 137.
[4]) Garr. tv. 128.
[5]) Garr. tv. 140.

[1]) Garr. tv. 293.
[2]) Garr. tv. 293.
[3]) Garr. tv. 139.

O SCRISOARE

Revista Literară ce de douĭ-spre-zece anĭ e susținută, grație sacrificiilor mult simpaticuluĭ poet Th. Stoenescu, a dat loc în colónele sale, în 1885, uneĭ scrisorĭ a d-luĭ Esarcu adresată d-luĭ Sturdza, ministrul Cultelor pe atuncĭ.

Astădĭ d. Esarcu la rîndul d-sale face parte din cabinet, nu e rĕŭ a împrospăta acea epistolă, asigurațĭ fiind, că cea ce d-sa cerea acum șase anĭ de dile, va putea să realiseze mulțămită stăruințelor ce nu ne îndoim că va pune.

Domnuluĭ Director al „Revisteĭ Literare"

Domnule Director,

Permitețĭ-mĭ a cere un loc în colónele *Revisteĭ Literare*, pentru aci anexata epistolă ce am adresat din Cîmpu-Lung d-luĭ ministru al Cultelor și Instrucțiuneĭ publice.

Mĕsura ce propuĭ, în acéstă epistolă, avînd în vedere conservarea atîtor numeróse și prețióse monumente privitóre la trecutul nostru național,—monumente condemnate la o eternă și ireparabilă perdere, de nu vom lua nicĭ o hotărîre în privința lor, — merită póte a fi supusă examinăreĭ și criticeĭ publiculuĭ.

De nu se va găsi și propune o alta maĭ bună, cred că e de datoria nóstră de a da ministeruluĭ Cultelor și Instrucțiuniĭ publice, — de va căta a o pune în aplicare, — acel concurs moral ce nu 'l póte găsi în organele administrațiuneĭ.

Ceea-ce propuĭ pentru Cîmpu-Lung, trebue generalizat la tóte cele-l-alte orașe istorice ale țăreĭ. Propunerea mea va lua cu înlesnire un corp și o extensiune seriósă, cînd se va organisa acea societate pentru *Istoria Patrieĭ* a căreia înființare am propus'o încă din anul 1878. Dar despre acest din urmă subiect 'mĭ propuĭ a vorbi maĭ pe lung într'unul din viitórele numere ale *Revisteĭ Literare*.

C. ESARCU.

Bucureștĭ, August 1885.

Domnuluĭ D. Sturdza, ministrul Cultelor și al Instrucțiuniĭ Publice

Domnule Ministru,

Cunoscĕnd solicitudinea ce tot-d'a-una ațĭ arătat pentru păstrarea vechilor monumente, de orĭ-ce natură, privitóre la trecutul nostru istoric, și încuragiat de ultima d-vóstră telegramă, [1]) îmĭ permit a veni încă odată a vĕ face urmĕtórele relatărĭ :

I. Intr'o serie de escursiunĭ ce am făcut, maĭ întîiŭ singur și acum în urmă însoțit de d. Densușanu, am putut constata în Cîmpu-Lung și în vecinătățile sale, un numĕr însemnat de petre cu inscripțiunĭ, tóte interesante, și unele avînd o adevĕrată importanță istorică.

Aceste petre dispar pe fie-care di și multe dintr'însele servesc pentru construcțiunĭ moderne. V'aș putea cita bisericĭ noĭ și însășĭ case particulare pentru construcțiunea cărora s'aŭ întrebuințat numeróse petre cu inscripțiunĭ, perdute astfel pentru tot-d'a-una.

[1]) Inștiințat de eminentul nostru artist d. Mirea, cu care am avut plăcerea de a vizita tóte bisericele din Cîmpu-Lung, că un zugrav ștergea și distrugea cu cruzime picturile vechĭ din biserica sf. Treime pentru a le înlocui cu zugrăvelĭ barbare, după ce 'mĭ am permis a da afară din biserică pe nenorocitul zugrav, m'am grăbit a înștiința despre acésta pe d. ministru al Cultelor, care, imediat, a trimes o telegramă prefectuluĭ dînd ordin de a opri orĭ-ce lucrare și păstrînd astfel frescurĭ importante atît din punctul de vedere al vechimeĭ cît și al arteí bizantine.

Chiar astădĭ un preot bătrîn ne-a asigurat, atît pe mine cît și pe d. Densușanu, că la biserica sf. Marina, care se consideră ca cea maĭ veche din Cîmpu-Lung, a esistat o pisanie purtînt data de 1215. Descoperirea uneĭ asemenea inscripțiunĭ ar lămuri póte un punct important și obscur al începutuluĭ principatuluĭ romîn [1]).

II. Pe lîngă frescurĭ, dintre care unele datéză de maĭ mult de un secol și jumĕtate, și care se maĭ păstréză pe zidurile unor bisericĭ, sĕrăcieĭ cărora se datoréză conservarea lor, nepermițînd, din nenorocire, a se restaura, esistă un numĕr însemnat de icóne, într'un stil bizantin fórte caracterizat. Cele maĭ multe din aceste icóne se aflā prin clopotnițile bisericelor restaurate, aruncate ca vechiturĭ nedemne și fiind înlocuite în biserică prin picturĭ grosolane și fără nicĭ un caracter. Aceste icóne, cîte-va iscălite [2])—dintre care unele ar figura cu onóre în cele maĭ însemnate colecțiunĭ de picturĭ bizantine din Italia — sunt expuse la o apropiată și ireparabilă perdere, și e destul să se deștepte atențiunea vre unuĭ anticar avid și îndrăsneț ca ele să dispăra în cîte-va sĕptămînĭ.

III. Am găsit încă, pe la bisericile cele maĭ sărace și părăsite, cărțĭ vechĭ importante — aruncate cu un dispreț atît maĭ mare cu cît ele sunt maĭ vechĭ — și care asemenea sunt fatalmente condamnate să dispară peste curînd. Aceste cărțĭ sunt fórte interesante și din punctul de vedere al istorieĭ tipografieĭ la noĭ în țară.

IV. Vĕ voiŭ vorbi încă, Domnule Ministru, de hrisóve vechĭ importante ce se aflā s'aŭ s'a aflat nu numaĭ pe la orășenĭ, dar încă pe la țĕranĭ [3]). Puținele care aŭ maĭ rĕmas sunt destinate peste curînd a dispare și ele și a se perde pentru tot-d'a-una.

Actualul primar al Cîmpu-Lunguluĭ D. Rizeanu, mi-a narat că a avut în posesiune vre-o 30 de hrisóve relativ la vechile privilegiĭ ale Cîmpu-Lunguluĭ și după cît am înțeles, unele eraŭ anterióre de un secol epoceĭ luĭ Mateiŭ Basarab. Aceste hirsóve aŭ fost dăruite saŭ încredințate vechiuluĭ prefect al Cîmpu-Lunguluĭ, d. Sc. Trăsnea. In orĭ-ce cas, ele nu se maĭ află în Cîmpu-Lung [4]).

Dacă mi-am permis, Domnule Ministru, să vĕ atrag atențiunea asupra faptelor sus-expuse este pentru a supune apreciațiuniĭ D-vóstră următórea concluziune :

Pentru a scăpa, de o perdere ireparabilă, atîtea prețióse monumente ale istorieĭ nóstre naționale, cred că s'ar putea

[1]) Pe pisania bisericeĭ luĭ Radu-Negru din Cîmpu-Lung, rezidită din temelie de Mateĭ Basarab, se dă anul 1215 ca anul descălicăreĭ luĭ Radu-Negru în Romînia. In tóte hrisóvele însă ale luĭ Mateiŭ Basarab, prin care întărește hrisóvele luĭ Radu-Negru, relative la privilegiurile acordate Cîmpu-Lunguluĭ, Mateĭ Basarab zice că aceste hrisóve sunt din anul 1290. Sunt istoricĭ erudițĭ, ca d. Hasdeu, care aŭ simplificat chestiunea, negînd esistența luĭ Radu-Negru.

[2]) In clopotnița bisericeĭ sf. Nicolae zidită din noŭ în zilele nóstre în locul uneĭ bisericĭ de pe la anul 1400, se aflā maĭ multe din icónele vecheĭ bisericĭ. Pe una dintr'însele se citește fórte lămurit numele pictoruluĭ : *Șerban Diacul*, un fel de Beato Angelico. Pe o altă icónă ce am găsit într'o altă clopotniță, am putut citi asemenea iscălitura pictoruluĭ : *Răducanul Diaconul, fiul luĭ Șerban Diaconul.* Ar fi esistat în Cîmpu-Lung pictorĭ ce 'șĭ transmiteaŭ talentul din tată în fiŭ. Se cunóște asemenea autorul frescurilor, din anul 1713 din biserica sf. George, care sunt fórte însemnate. El 'șĭ a iscălit numele în altarul bisericeĭ : *Manea*. . . Noĭ vedem aci primele date ale istorieĭ pictureĭ în Romînia.

[3]) Mi s'a afirmat că esistă o familie de țăranĭ — al căreia strămoș ar fi purtat numele de Herzog saŭ dacă venit din Făgăraș — care posedă documente în pergament.

Descendentul acestuĭ Herzog este numit astădĭ de către consăteniĭ sĕĭ, Hîrțógă.

[4]) Mi s'a spus în urmă că D-nu Trăsnea le-a depus la arhivele Statuluĭ. A fost ast-fel o norocire ca hrisóvele Cîmpu-Lunguluĭ să cază în mîinele unuĭ prefect luminat, ele ar fi putut să aibă o altă sórtă.

lua imediat mĕsurĭ pentru a începe culegerea lor creînd aci un muzĕŭ local.

Localul este găsit gata. Se află aci la mănăstirea din Cîmpu-Lung o zidire veche, cu un óre-care caracter architectonic, care servea călugărilor de trapezărie și care, cu o fórte mică reparare, póte fi pusă cu cea maĭ mare înlesnire în starea de a servi de muzĕŭ. In puține zile s'ar strînge, cu o fórte mică cheltuială, principalele obiecte de categoria celor sus enumerate și muzĕul, o dată înființat, s'ar îmbogăți cu rapiditate, deșteptînd în inimele Cîmpu-Lungenilor amorul, propriŭ local împreună cu dorința de a 'șĭ îmbogăți cît maĭ mult muzĕul lor.

Insășĭ conservatorul muzĕuluĭ mi se pare găsit gata. Cuvioșia sa, Egumenul mănăstireĭ, care este tînĕr încă și cu multă inimă, mi se pare naturalmente indicat pentru acésta.

Primițĭ... etc.

C. ESARCU.

Cîmpu-Lung, 1 August 1885.

CALCULUL APLICAT LA CONSTRUCȚIUNI

Calculul uneĭ grindĭ armate (macaz)

Domnul L. A. Barré, urmărește în *„La semaine des constructeurs“* metódele practice de a calcula diferitele elemente de construcție.

In numĕrul trecut al *Analelor* am expus procedeul d-luĭ Barré, pentru calcularea grinzilor sprijinite pe stîlpĭ și suportînd greutatea fațadelor. In numĕrul de adĭ, vom urmări pe d. Barré în calculul uneĭ *grindĭ armate*, saŭ a unuĭ *macaz* cum 'l numesc lucrătoriĭ.

Iacă cum pune problemul:

Grindĭ armate de fer laminat, depărtate de 3 metri din axă în axă și lungĭ de 6ᵐ.50. In punctele egal dinstante C și D, sunt încărcate cu cîte o greutate separată de 1200 klgr. Ele fac parte dintr'o podélă care priimește o încărcare de 400 klgr. pe metru pătrat. Se cere a se calcula secția grindĭ. precum și aceia a trăgĕtorilor de fer rotund cu care este armată.

După date, fie-care grindă priimește de la podélă o încărcare uniformă de:

$$6^m,50 \times 3 \times 400 = 7800 \text{ kilogr.}$$

Trebue să spunem dinainte că sub acțiunea acesteĭ încărcărĭ uniforme și a celor douĕ sarcinĭ separate P și P', cele patru punte A, C, D și B vor rĕmîne în linie dréptă, cînd grinda va fi la locul sĕŭ. Ast-fel suntem conduși a socoti grinda ca sprijinită în puntele A, C, D și B, adică a admite că cele douĕ punte C și D sunt susținute prin armatură. Trebue dar ca să constituim ast-fel grinda, în cît condițiunea menținerii celor patru punte A, C, D și B în linie dréptă să fie satisfăcută, cît se póte maĭ bine. Admițînd dar acéstă condiție ca înplinită, încărcarea uniformă *pl* a grindĭ se înparte pe cele patru punte în modul următor:

$$\text{în A } \frac{2}{15}\,pl = \frac{2}{15} \times 7800 = 1040 \text{ kilogr.}$$

$$\text{în C } \frac{11}{30}\,pl = \frac{11}{30} \times 7800 = 2860 \text{ „}$$

în D . . . . 2860 „

în B . . . . 1040 „

Incărcare uniformă = 7800 kilogr.

ceea ce face $\frac{7800}{6,50} = 1200$ kilogr. pe metru curent de grindă AB.

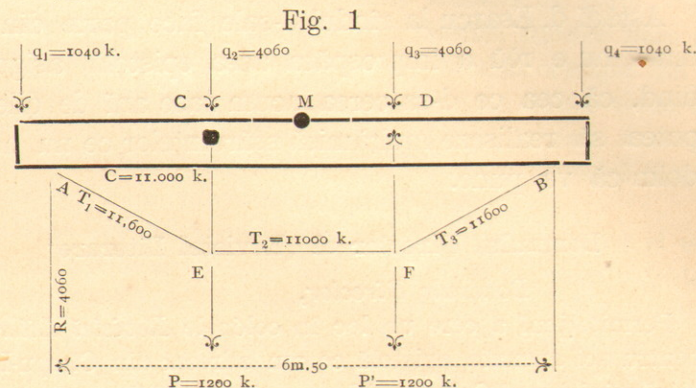
Țiind compt de încărcările isolate P și P', aplicate în C și D, încărcările totale pe cele patru punte de sprijin sunt:

în A: . . . . q_1 = 1040 kilogr.
în C: 2860+1200 . . . . = 4060 „
în D: . . . . = 4060 „
în B: . . . . = 1040 „

Incărcare totală 10200 kilogr.

Deci, jumĕtate saŭ 5100 kilogr. este încărcarea zidurilor în A și B. (fig. 1).

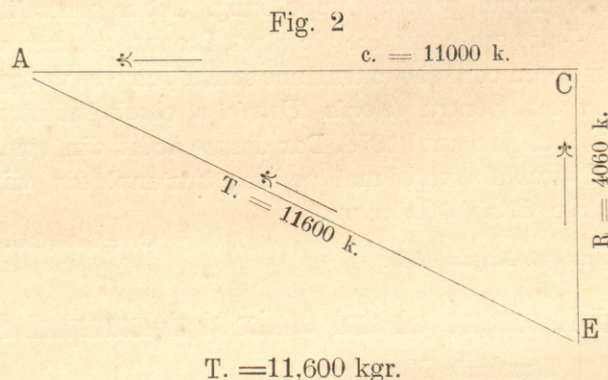
Fig. 1

Ast-fel stînd lucrurile, este ușor de a determina în mod grafic eforturile de tracțiune asupra trăgătórelor A E și F B și efortul de compresiune pe grinda A B. In acest scop să căutăm, în mod succesiv, echilibrul puntuluĭ de sprijin A și al articulațiuneĭ E.

Puntul A este în echilibru: 1° sub acțiunea reacțiuneĭ ziduluĭ (de jos în sus); 2° a sarcini q_1 = 1040 klgr. aplicată în A; 3° a tensiuneĭ T_1 a trăgĕtóreĭ A E; 4° a compresiuneĭ *c* ce grinda AB suportă în A. Diagrama ne represintă echilibrul puntuluĭ A și ne dă efortul de tracțiune: (fig. 2).

Fig. 2

T. =11,600 kgr.

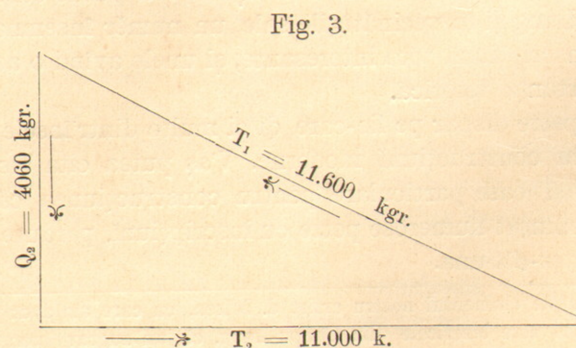
ce suportă trăgĕtórea A E și compresiunea

C = 11000 kgr.

C suferă în A grinda A. B.

Figura 3 este diagrama puntuluĭ E care este supus: 1-iŭ la acțiunea forțelor Q; 2-a forțeĭ de tracțiune T_1; 3-a tracțiuneĭ T_2 a trăgĕtóreĭ orizontale E F.

Fig. 3.

Acéstă diagramă dă valórea:

$$T_2 = 11.000 \text{ klgr.}$$

Acest efort, este egal cu compresiunea horizontală *c* a grindeĭ A B.

Din causa simetrieĭ, diagrama vîrfuluĭ F va fi aceiașĭ ca a punctuluĭ E și va da efortul de tracțiune al trăgĕtóreĭ F B., adică :

$$T_3 = T_1 = 11.000 \text{ kilogr.}$$

Vedem dar că eforturile de tracțiune sunt considerabile, cu tótă înălțimea cea mare a stîlpilor C E și D F ; și ne putem da cu înlesnire socotéla că aceste eforturĭ cresc în mod repede, cu cît zișĭ stîlpĭ sunt maĭ scurțĭ. De ordinar sunt douĕ rîndurĭ de trăgĕtorĭ A E F B pe fie-care grindă, spre a reduce la jumĕtate eforturile de tracțiune pe trăgĕtorĭ. Pe aceste base, în casul de față vom calcula secțiunea trăgĕtorilor de fer.

Calculul secțiunilor trăgĕtorilor. Trăgĕtórea A E și E F. Eforturile T_1 și T_2 sunt aprópe egale ; să calculăm maĭ întêiŭ secțiunea trăgĕtórelor A E pentru cari :

$$T_1 = 11\,600 \text{ kilogr.}$$

adică pe jumĕtate 5800 kilogr. pentru o singură trăgĕtóre AE, fiind-că admitem cîte un rînd de trăgĕtorĭ așezate pe ambele fețe ale grinḑi.

Luînd coeficientul de siguranță egal cu 6 kilogr. pe milimetru pătrat, trăgĕtórea de fer trebue să aibă secția de:

$$\frac{5800}{6} = 956 \text{ milimetri pătrațĭ}$$

cea ce cere un diametru de 36 milimetri.

Cele douĕ trăgĕtóre orizontale E F suportă împreună un efort de extensiune

$$T_2 = 11.000 \text{ kilogr.}$$

cea ce face pentru fie-care un efort de 5.500 kilogr., care, socotit a 6 kilogr. pe milimetru pătrat, ne dă o secțiune de :

$$\frac{5500}{6} = 916 \text{ milimetri pătrațĭ}$$

și un diametru de 35 milimetri ; se va putea admite decĭ un singur diametru pentru cele douĕ felurĭ de trăgĕtorĭ : 35 saŭ 36 milimetri.

Calculul stîlpilor (bielles). — Stîlpiĭ C E și D F. Fie-care pereche de stîlpĭ C E este supus la o compresiune egală

$$q_2 = 4060 \text{ kilogr.}$$

adică pentru fie-care 2030 kilogr. Lungimea acestor stîlpĭ fie cam de $0.^m80$. Dacă sunt de fier, putem să le dăm un diametru de 32 milimetri, ceea ce ne va da o secție de 804 milimetri pătrațĭ. Presiunea pe milimetru pătrat va fi :

$$\frac{2030}{804} = 2^k,5 \text{ aprópe}$$

Orĭ se știe că în casul de douĕ încastramente, ferul póte să suporte 270 kgr. pe centimetru pătrat saŭ $2^k,7$ pe milimetru pătrat; decĭ se póte adopta diametrul de 32 milimetri.

Dacă stîlpul este de tuciŭ și de secție în formă de cruce, atuncĭ resistența este și maĭ mare.

Calculul grinḑeĭ orizontale A B. Acesta este elementul care cere maĭ mult calcul, fiind că acéstă bucată suportă pe de o parte efortul de compresiune :

$$C = 1100 \text{ kgr.}$$

și pe de altă parte, eforturile de flexiune datorite încărcăriĭ uniforme de 7800 kilogr. a podeleĭ. Sarcinele P și P' nu influențéză asupra flexiuneĭ grinḑi și comprimă numaĭ stîlpiĭ C E, D F.

Luînd momentul de flexiune în raport cu puntul C, avem :

$$M = q_1 \times A\ C - \frac{p}{2} \times A\ C^2$$

$$q_1 = 1041 \text{ kilogr.}$$

$$A\ C = \frac{6^m,50}{3} = 2^m,166.$$

p=1200 kilogr. pe metru liniar, ceea-ce ne dă :

$$M = 562 \text{ aprópe.}$$

Dacă luăm momentul de flexiune în raport cu puntul D. găsim aceiașĭ valóre numerică ca în puntul C ; acésta este valórea maximă a momentuluĭ de flexiune.

După acéstă valóre, trebue calculată secțiunea grinḑeĭ, ast-fel ca ea să pótă resista la flexiune, țiind socotéla de efortul de compresiune $C_1 = 11000$ kilogr., calculat maĭ sus.

Trebue procedat prin încercărĭ. Să luăm un fer de $0^m,20$ de înălțime, cu talpa îngustă, cîntărind 22 kilogr. pe metru și al căreia profil ne dă :

$$\frac{I}{n} = 0.000153$$

Să scrim valórea momentuluĭ de flexiune M :

$$R\frac{I}{n} = 562$$

de unde

$$R = \frac{562}{0.000153} = 5^k.65 \text{ pe milimetru pătrat.}$$

Pe de altă parte, secțiunea acestuĭ fer este, luînd 7800 kilogr. ca greutate pe metru cub de fer :

$$\frac{22}{7800} = 2820 \text{ milimetri pătrațĭ.}$$

Efortul de compresiune asupra grinḑeĭ A B (fig. 1) fiind :

$$C = 11000 \text{ kilogr.}$$

resultă că efortul de compresiune pe milimetru pătrat este de :

$$\frac{11500}{2820} = 4 \text{ kilogr.}$$

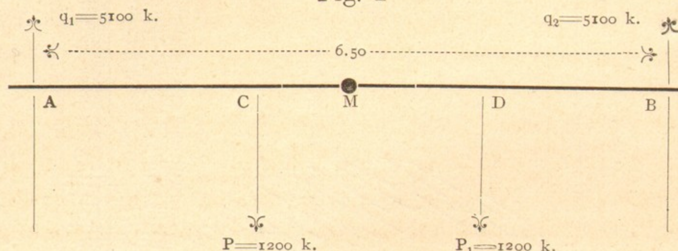
efortul total pe grindă va fi :

$3^k.65 + 4^k = 7_k,65$ pe milimetru pătrat.

Acest procent se póte admite, dar nu trebue întrecut ca mĕsură de precauțiune în construcțiĭ încărcate în mod escepțional.

Ne putem da lesne socotélă de folosul ce avem a întrebuința grinda armată în loc de grinda simplă. In adevĕr, în casul de grinda simplă (fig. 4), reacțiunea asupra ziduluĭ în A va fi

Fig. 4

egală cu jumĕtate din încărcarea totală, adică :

$$q_1 = \frac{10200}{2} = 5100 \text{ kilogr.}$$

Momentul de flexiune în mijlocul M al grindi, va fi :

$$M = 5100 \times A\ M - P \times C\ M\ \frac{p}{2} \times \overline{A\ M}^2$$

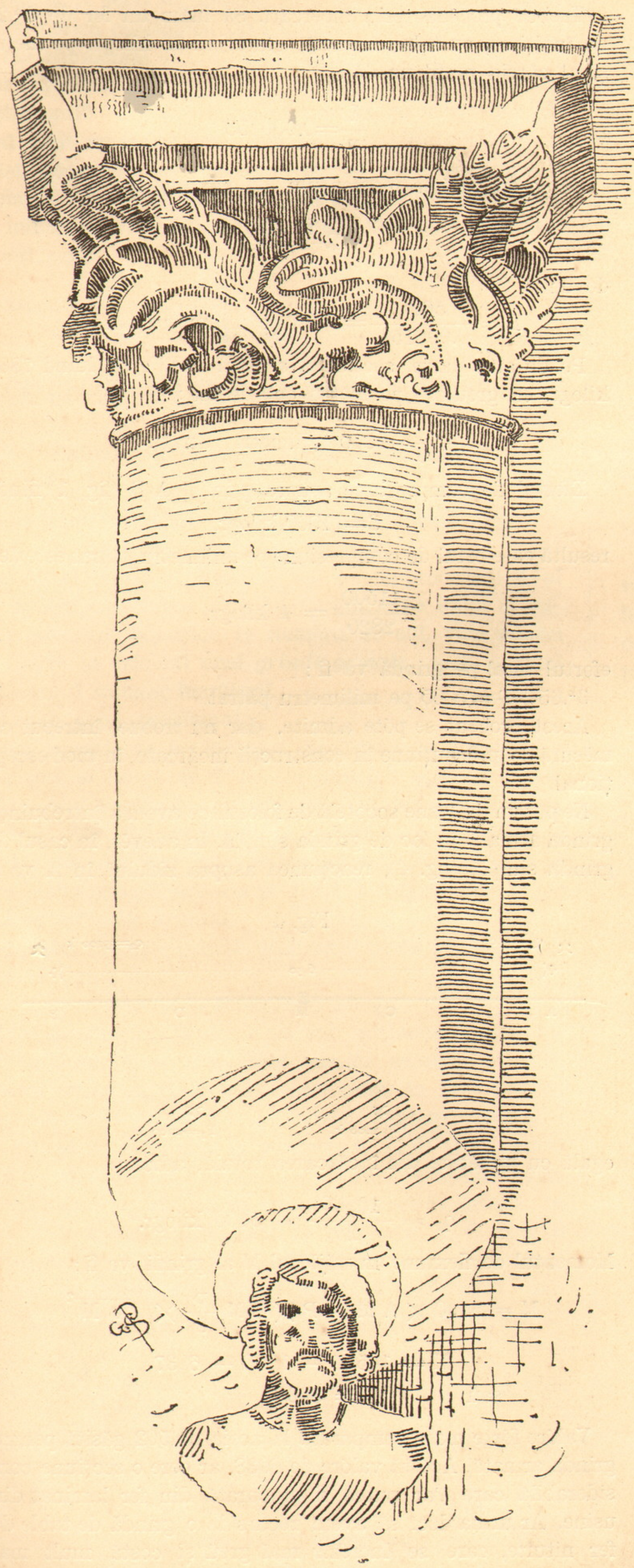
$$M = 16575 - 1300 - 6337$$

$$\text{saŭ} \quad M = 8938$$

Valóre fórte mare comparată la aceia de 562 găsită pentru grinda armată. Acéstă valóre de 8938, ar cere o secțiune considerabilă care n'ar putea fi procurată din fer laminat din usine. Ar urma decĭ să avem recurs la o grindă de table de fer nituite, care se lucréză maĭ greŭ și costă mult maĭ scump.

NOTE DE CALATORIE

(BLOIS)

Detaliul uneĭ colóne

Vederea perspectivă a uneĭ galeriĭ laterale a bisericeĭ St. Nicolae din Blois.

Acéstă biserică care se numeşte astădĭ St.-Nicolae se póte numi maĭ cu drept cuvînt St.-Laumer fiind-că biserica a fost înălţată pentru a adăposti móştele acestuĭ sfînt făcĕtor de minunĭ.

Se dice că el avea darul de a readuce la bine pe ceĭ rĕĭ şi vindeca şchiopiĭ; St. Laumer făcênd numaĭ semnul cruceĭ, avea puterea de a desrădăcina stejariĭ şi a scăpa căprióre de góna lupilor saŭ săgeata vînătoruluĭ.

Data clădireĭ bisericeĭ nu se póte preciza, ea este cea maĭ veche din Blois şi din împrejurimile oraşuluĭ; chorul şi absida — părţĭ prin care început zidirea monumentuluĭ — prezintă caracterul stiluluĭ roman, ear restul este original din prima şi a doua epoca.

Galeria arĕtată în crochiŭ, trebue să fie din secolul al XIII-lea; ia prezintă o deosebire mică în bisericele din acest veac, fiind-că arcurile sunt fórte înălţate şi acéstă particularitate dă perspectivelor interióre ale monumentuluĭ un aspect cu totul original.

G. S.

Crochiuri din călătorie

de
G. STERIAN
architect

BISERICA SF. NICOLAE DIN BLOIS
PERSPECTIVA UNEI GALERII LATERALE

PROTEGIATUL DOMNIȘOAREI GUIMARD

DUPĂ

GEORGES MAILLARD

Istoria, în nicĭ o vreme, n'a fost vr'o dată gingașă pentru marele curtesane; ea le judecă cu autoritatea ce'ĭ aparține și, represintanta moraleĭ secolilor, inflige memorieĭ lor un stigmat nemilos, ce rĕmîne sigiliul neșters al fisionomieĭ lor. In zadar Frina, inspirînd pe Praxitel, își vede statua aședată în mijlocul zeițelor în templul de la Delfi, și se oferă să reconstruiască Teba, devastată de Alexandru; în zadar Aspasia, frumósă și inteligentă între tóte, póte să dea lecțiunĭ de filosofie luĭ Alcibiad, luĭ Anaxagora, însușĭ luĭ Socrat și mareluĭ Pericle, care o luă de soție și 'ĭ datori póte cele maĭ strălucite calitățĭ ale sale; în zadar Lesbia inspiră luĭ Catul nemuritórea'ĭ *Vrabie*, Lidia inspiră luĭ Orațiu acea minune, *Donec gratus eram*, și Livia *Arta iubireĭ* luĭ Ovidiu.— Istoria, disprețuitóre de atîtea farmece, uitătóre de atîtea influențe desfătător femeeștĭ și întrebnințate atît de bine, respinge pe aceste fermecătóre, nu vrea să vadă într'însele de cît niște desfrînate, niște nebune, niște fĕpturĭ nerușinate, „asvîrlind bandeletele Rușineĭ și vĕlurile lungĭ ce acoper cu modestie piciórele Castitățeĭ", și le țintuește fără milă de stîlpul uneĭ infamiĭ vecĭnice.

Negreșit, nu e vorba să facem aci imoralitate sistematică și să susținem o paradoxă pentru singura plăcere de a fi paradoxal, dar cu tóte acestea ni se pare că istoria e prea aspră și depășește marginile dreptățeĭ; aceste marĭ desfrînate nu fură numaĭ niște prostituate, închinate cu totul, ca cele de astădĭ, numaĭ scopuluĭ d'a grămădi bogățiĭ. Ele aveaŭ calitățĭ și 'șĭ întrebuințaŭ într'un chip maĭ vrednic puterea lor asupra bărbaților din timpul lor; cea maĭ mare parte din ele fură generóse și milostive, și nu puține se citéză carĭ să nu fi fost capabile de o acțiune nobilă și desinteresată, la ocasiune.

Ele fură adorate — ceea ce cu tóte acestea nu li se póte imputa — dar nu eraŭ nicĭ înjosoritóre, nicĭ fără inimă, nicĭ josnic venale. Chiar în ticăloșia lor, ele păstréză o óre-care mărire, și rolul pe care'l îndeplinesc nu-ĭ în tot-dé-una de nemărturisit — și acésta e atît de adevĕrat că e de ajuns să ne urcăm la isvoare ca să constatăm (și acésta nu e cea maĭ mică surprindere) locul pe care ele 'l țin în societățile vechĭ, loc ce nu implică nicĭ veștejire nicĭ respingere publică. Ele sunt frumóse, și acésta le ținu loc de orĭ-ce la un popor amorezat de frumusețe; ele sunt inteligente, și toțĭ ómeniĭ eminențĭ aĭ timpuluĭ lor se grupéză împrejurul lor, nu numaĭ fără neplăcere, dar chiar cu grăbire. Cît despre popor, indulgent și uimit, le numește „preotesele Venereĭ" și le înconjóră de un fel de respect nehotărît mistic.

E netăgăduit că acéstă aureolă ciudată se oprește la marea periódă latină; curtesana își perde prestigiul și recade într'un mod gradat la rangul ce i se cuvine logicește; cu tóte acestea chiar în acéstă înjosire încă regăsim în ea óre-carĭ avînturĭ, óre-carĭ pornirĭ de inimă și óre-carĭ superiorităţĭ intelectuale pe carĭ ar fi nedrept să nu le recunóștem.

E drept, de pildă, să socotim printre fĕpturile decădute și curat defăimate pe o Imperie, pe o Marion Delorme, pe o Ninon de Lenclos, etc.? Sofia Arnould, slaba cîntăréță care avea atît spirit, și Estera Guimard, care nu 'ĭ ceda întru nimic nicĭ ca slăbiciune, nicĭ ca spirit, și care fu pe lîngă acestea, atît de milostivă în tótă viața eĭ, merită óre să fie socotite printre *curtesanele* de rînd, în înțelesul actual al cuvîntuluĭ? Nu, învederat, și pentru că numele Estereĭ Guimard îmĭ vine sub condeiŭ, știŭ despre ea un lucru prea puțin cunoscut care e cu totul spre lauda eĭ, și care 'șĭ are firește locul aci, căcĭ e vorba de un pictor, și din ceĭ maĭ iluștri. Iată istoria și socotesc că, dacă Estera Guimard ar putea să fie reabilitată, faptul acesta ar trebui să i se țină în sémă:

Memoriele secrete, *Memoriele intime* ale luĭ Collé, *Corespondența* luĭ Grimm, *Spionul englez* și o mulțime de alte publicațiunĭ din veacul al XVIII-lea, sunt pline de amănunte curióse asupra vieţeĭ acesteĭ fórte celebre dănțuitóre a Opereĭ. Se știe că, mulțămită dărnicieĭ prințuluĭ de Soubise, ea 'șĭ construi pe Chaussée d'Antin, și aprópe chiar pe locul ocupat astădĭ de Operă, un palat ce era o minune de bogăție, de eleganță și de gust, și pe fațada căruia se vedea o grupă a sculptoruluĭ Lecomte (saŭ Le Comte) înfățișînd pe *Terpsihora încoronată de Apolon*, — de unde numele de *Templul Terpsihoreĭ* dat acestuĭ palat încîntător.

Se știe ce strălucire și ce resunet avură representațiunile pe care ea le organisă în acest „Templu al Terpsihoreĭ" cu concursul camarazilor eĭ de la Comedia-Franceză și de la Operă; locurile costaŭ cincĭ ludovicĭ de aur, de unde porecla de *cavalerĭ de cincĭ ludovicĭ*, aplicată spectatorilor acestor serate faimóse, care sfîrșiră prin a fi interdise, atît pentru caracterul lor licențios, cît și prin turburarea pe care o pricinuiaŭ în funcționarea regulată a teatrelor.

„Artiștiĭ care jucaŭ aceste *murdăriĭ plăcute*, zice Collé în *Corespondența* sa, eșiaŭ obosițĭ și nu maĭ puteaŭ să 'șĭ facă slujba lor a doua di". Un ordin al curțeĭ făcu să înceteze aceste scandalurĭ. Se știe asemenea că maĭ tîrziŭ, ajungênd aprópe săracă, Estera Guimard trebui să-șĭ vîndă palatul și întrebuință pentru acésta un mijloc destul de original, ea 'șĭ puse casa la loterie — 2.500 bilete de 120 livre fie-care — ceea ce făcea un total de 3.000.000 de francĭ. Acéstă loterie forméză una din episódele cele maĭ dramatice ale acestuĭ ciudat capo-d'operă al luĭ Diderot: *Nepotul luĭ Rameau*, pe care l'a citit tótă lumea.

Dar la ce bun să reamintim aceste lucrurĭ cunoscute? Să venim la istoria făgăduită:

„Demoissella" Guimard (cum se zicea p'atuncĭ) sĕrbătorită, adorată, tămăiată de ceĭ maĭ marĭ și de ceĭ maĭ bogațĭ seniorĭ din timpul eĭ, nu știa nicĭ de cum ce era o împotrivire la fantasiele eĭ. Ea găsi cu tóte acéstea una, și acela care ținu cu destoinicie piept acesteĭ învingĕtóre fu Fragonard.

Reputațiunea luĭ de pictor al galanterielor plăcute, făcuse pe dănțuitóre să'l alégă pentru decorațiunea palatuluĭ eĭ; el trebuia s'o înfățișeze chiar pe dînsa, ca musa danțuluĭ, Terpsihora. Schița făcută, trufașa Guimard își permise s'o găséscă rea, și s'o spună neted luĭ Fragonard; adevĕrul era că ea nu-șĭ găsia asemănarea îndestul de flatată în portretul zeițeĭ. Pictorul mĕsură pe păcătósă din cap pînă în picióre, și, fără să-ĭ respundă un cuvînt, își îndesă pălăria cu un pumn și eși.

Fragonard știa că dănțuitórea era a-tot-puternică și că era cel puțin imprudent s'o rupă cu ea așa de-a-dreptul; dar el era rănit în amoru-ĭ propriŭ de artist; jură să-șĭ rĕsbune și se ținu de cuvînt, într'un chip fórte de spirit:

Cîte-va dile după aceea, el găsește mijlocul să se strecóre în palat; intră în salon și zărește într'un colț o paletă și niște colorĭ. Indată se suie pe scara luĭ, și, din patru loviturĭ de penel, modifică figura Terpsihoreĭ: ea surîdea, el îĭ șterge surîsul; ochiul dulce, 'ĭ-l face furios; fruntea tînĕră, o umple de sbîrciturĭ; într'un cuvînt, el schimbă zeița în furie. Era tot un portret al Estereĭ Guimard și fórte asemănător, dar ce metamorfosă! Era tînĕra Terpsihoră, și acum e o harpie, o gorgonă, un monstru respirînd numaĭ rĕutatea și ura. Apoĭ

acéstă frumósă ispravă săvîrșită, Fragonard se strecóră și ese după cum intrase, fără să fi fost vĕḑut.

Se înțelege desperarea și indignarea Domnișórei Guimard, cînd după cîte-va minute, intrînd cu niște prietinĭ în acest salon consacrat glorieĭ sale, vĕḑu acéstă transformare odiósă. Se ḑice c'a avut un atac de nervĭ.

Intr'acestea trebuia să se șteargă acéstă caricatură insultătóre și să se sfîrșească decorațiunea acestuĭ salon părăsit de Fragonard. Atuncĭ se înfățișă dănțuitóreĭ un tînĕr de tot, rudă și elev al luĭ Boucher, maestru deja cu un talent fórte frumos și d'altmintrelea cu desăvîrșire necunoscut. El veni modest sfiicios, și se puse îndată pe lucru.

Lucrarea înainta, și Guimard încîntată de pictorul *eĭ*, nu maĭ sfîrșia cu elogiele și grațiositățile. Tînĕrul era trist și nu respundea de cît prin cîte-va cuvinte încurcate.

„Ce-aĭ tu dar, micule?“ îĭ ḑise ea într'o ḑi.

Tînĕrul scóse un oftat și rĕmase tăcut.

„Ah! vĕḑ ce e, bietul meŭ băeat, eștĭ amorezat?..“

Și îndată, cu limbuția și verva eĭ de femee expertă în acéstă materie, eat-o povățuindu-șĭ pictorul, luînd lucrul în rîs, încredințîndu-l că n'avea de ce să se jeluiască, că o amoréză perdută se înlocuește cu înlesnire, că la vîrsta luĭ.., cu chipul luĭ, și una, și alta!... și că în sfîrșit femeile nu prețuiaŭ nicĭ pe dracul! Buna fată își judeca sexul după sine, și nu maĭ isprăvia asupra acestuĭ subiect pe care-l știa așa de bine. Ea ar fi putut să urmeze îndelung, dacă tînĕrul n'ar fi oprit'o cu o vorbă:

„Vĕ mulțumesc, domnișóră, de grija și de buna-voința domnieĭ-vóstre, dar n'ațĭ ghicit.

— Cum?.... Nu eștĭ amorezat?

— Nu, domnișóră, nicĭ de cum!

— Ah bine, atuncĭ!

Ea eși, zăpăcită, și ne înțelegînd ca un tînĕr să pótă avea în cap altă grije de cît aceea pe care ea creḑuse c'a ghicit-o.

A doua ḑi, ea reîncepu; melancolia pictoruluĭ eĭ o intriga, o neliniștea póte; ea îl privi îndelung lucrînd gînditóre de tot, apoĭ punîndu'ĭ mîna pe umĕr:

„In sfîrșit, spune-mĭ ce aĭ. Vreaŭ să știŭ. Eștĭ trist, parĭ nenorocit! pentru ce?

— Vaĭ! domnișóră, exclamă tînĕrul cu lacrimile în ochĭ, am...., am....., că mîine e concursul.

— Ce concurs?

— Pentru premiul Romeĭ.

— Eĭ bine! trebue să concurezĭ, aĭ talent, aĭ sorțĭ de isbîndă și pot să te recomand.

— Dar, domnișóră, sunt nevoit să lucrez ca să 'mĭ susțiŭ viața; ca să concurezĭ, trebue banĭ.... și n'am.

— Ițĭ lipsesc baniĭ! strigă Guimard cu isbucnire. Nu e de cît asta? și n'o spuneaĭ, mare nerod! Ține, eată, maĭ eată, și veĭ avea atît cît îțĭ va trebui. Sermane amic, asta-ĭ ceea ce te face trist..... Ah bine! mîngăe-te, și nu te neliniști de nimic; mĕ însărcinez de cele-l'alte.“

Ea o făcu, după cum ḑisese, într'un mod generos, tăinuit, fără să spună nimĕnuĭ nicĭ un cuvînt; tînĕrul se înfățișă la concurs și eși triumfător. Cît timp ținură probele, ea 'ĭ întîmpină tóte trebuințele; el căpătă premiul și plecă pentru Roma, și acolo încă, în timp de doĭ saŭ treĭ anĭ, primi ajutóre de la bine-făcĕtórea luĭ, ajutóre oferite în chipul cel maĭ delicat și primite tot așa de simplu cum eraŭ trimise.

Și știțĭ numele acestuĭ pictor? El a devenit una din gloriele școleĭ franceze și se numea Ludovic David. Acéstă istorie nu s'ar fi știut nicĭ odată, dacă David, maĭ tîrḑiŭ, n'ar fi povestit'o el însu-șĭ. Guimard n'o spusese nicĭ-odată nimĕnuĭ.

Pentru faptul acesta, pentru acéstă acțiune bună, se va ierta mult Estereĭ Guimard; se ḑice că o milostenie se ține tot-d'auna în sémă colo sus, și acésta nu e singura care figuréză în cartea viețeĭ acesteĭ celebre păcătóse. Preotul de la Saint-Roch știu ceva, adese-orĭ.

Veni o ḑi cînd Guimard avu nevoe, la rîndul eĭ, de milostenie; bancruta prințuluĭ de Guéménée o ruină cu desăvîrșire; bătrînețea sosi, și, cu ea, sărăcia; ea se măritase cu dănțuitorul Déspreaux care o bătea.

Nenorocită, părăsită de toțĭ, redusă la mizeria cea maĭ gróznică, ea solicită în 1814 un ajutor de la Ludovic XVIII... care nu 'ĭ-l acordă. Ea dispăru și nu se știe sigur unde și cum a murit—în vr'un spital negreșit.

David n'avu norocirea să-șĭ plătéscă datoria-ĭ de recunoștință către sĕrmana Guimard; el era la Bruxel și nu știu negreșit starea tristă a bine-făcĕtóreĭ sale. El muri acolo în 1825; era mult de cînd celebra dănțuitóre, adorata, sĕrbătorita, Terpsihora de odinioară, era uitată.

IULIU I ROȘCA.

BUCUREȘTII

STUDIU ISTORIC [1]

I

Ah! d'am putea redobîndi
Și cîte avem perdute!
Atuncĭ ce duhurĭ n'ar gîndi!
Ce gurĭ ar maĭ fi mute!

Atuncĭ și acest corb sĕrman
Iar aquilă s'ar face
Ș'or ce romîn ar fi r man
Mare'n rĕsboiŭ și'n pace

I. VĂCĂRESCU.

Pămîntul țăriĭ, acest pămînt iubit în care înflorește flórea mîndrelor suvenire—gloria și rușinea nóstră—e adornat de tóte frumusețile natureĭ. Privirea alunecă pe luciul cîmpiilor, acest ocean de verdéță, pînă la pólele Carpaților; liniile harmoniόse ale munților care o încing spre Nord desfășură perspectivele cele maĭ atrăgătóre; cerul sĕŭ senin aduce aminte climele cele maĭ fericite; rîurile și sorgintele eĭ nenumărate revarsă asupră'ĭ tesaure prețióse. Dar vom căuta în deșert semne de arta și activitatea ómenilor; tóte din contră ne vorbesc de un trecut dureros: starea de sĕlbăticie a cîmpiilor și a orașelor, mizeria și barbaria, aceste anomaliĭ într'o țară dotată de natură cu atîta prodigalitate, sunt stigmatele nenorocirilor care aŭ bîntuit-o anĭ îndelungațĭ. Aceste șesurĭ întinse, acéstă imensitate care desfășură dinaintea priviriĭ miragele stepelor, și care ne desvălue istoria invasiunilor, urmate fără întrerupere pînă în ḑilele nóstre, ne dă tot de odată secretul slăbiciuneĭ țăriĭ. Lipsită de eroismul care îĭ dete atîtea pagine glorióse apărînd'o în timpĭ de secolĭ, slăbită prin dărîmarea forterețelor, ea căzu în acéstă luptă neegală cu inemiciĭ puternicĭ; căcĭ spiritul național nu maĭ punea în cumpănă virtuțile și energia caracterelor celor d'intîiŭ timpurĭ.

In adevĕr, slăbirea simțimintelor naționale, acea scădere a popórelor, care le pregătește de departe mormîntul cînd o deșteptare a conștiințeĭ lor nu vine a se opune și a le regenera, ține la maĭ multe cause la noĭ. Una însă e maĭ principală: elementul strein introdus în afacerile și chiar în societatea romînă. Acest fapt domină tótă istoria țăriĭ; d'aci decurg mare parte din relele care o flagelară; aci, maĭ cu osebire, e secretul acesteĭ căderĭ, care ne isbește cînd resfoim paginele sîngeróse ale cronicarilor eĭ. Străinismul a slă-

[1] Acest studiŭ este datorit peneĭ erudite a mult regretatuluĭ D. Berindeiŭ, și a fost publicat în *Revista Romînă* de la 1861.

bit caracterele prin servitudine, a ridicat încrederea din inimĭ prin dispreţul a tot ce este romîn, a întrerupt şirul tradiţieĭ, a demoralisat naţiunea, prin stricarea obiceelor şi instituţiilor vechĭ şi a desorganisat în tóte statul romînesc, acest stat care, chiar din légănul sĕŭ, atrage atenţiunea şi admirarea lumeĭ prin virtuţile sale resboinice şi prin acea calitate rară d'a ţine cu atîta putere la naţionalitatea sa.

Insistăm asupra acestuĭ punct, căcĭ d'aci depinde viitorul ţăriĭ, căcĭ nimic nu va fi temeinic în opera de reorganisare, dacă nu ĭĭ vom da de basă deşteptarea simţireĭ naţionale. Credem chiar că orĭ ce lucrare trebue să procédă şi să tinză spre acest scop, maĭ cu osebire de cît orĭ care altul. Aci e anevoinţa cea mare pentru popórele care vor a se regenera. Civilisarea materială, îmbunătăţirile de tot felul, menite a respândi avuţia şi prosperitatea, sunt de puţină importanţă, comparate cu acésta. Să deşteptăm naţiunea şi vor veni de sine; căcĭ ele nu sunt de cît consecinţa firéscă a reformelor morale, a cultureĭ inimeĭ şi spirituluĭ şi a instituţiilor care vor întemeia libertăţile în obiceele naţiuneĭ şi 'ĭ vor da conştiinţa de drepturile şi datoriile eĭ.

Ceea ce trebue să ne preocupe, în adevĕr, e d'a trăi ca naţiune, d'a trăi de viaţa morală. Acésta ne lipseşte cu totul, şi aci e cea maĭ mare plagă a poporuluĭ romîn. Am strĕbătut cîmpiile întinse ale ţăriĭ care par p'alocurea încă bătutorite de invasiunĭ; iarba cîmpuluĭ m'a îmbătat de mirosul eĭ; am ascultat în liniştirea sereĭ murmura misteriósă a natureĭ; rîurile m'aŭ rĕcorit cu undele lor : natura e aceiaşĭ ca în timpurile vechĭ; dar am căutat în deşert bravura strĕmoşéscă, acea suflare de viaţă care trece peste ţară şi care da naştere la fapte marĭ. Un trecut dureros s'a ridicat 'nainte'mĭ şi n'am vĕḑut de cît închipuirea scenelor de desolaţiune care aŭ sîngerat aceste locurĭ : horde de tătarĭ încurînd caiĭ lor prin holdele aurite şi tîrînd în sclavia un popor desarmat şi căḑut.

Am trecut prin oraşe şi cătune şi impresiunea produsă prin lipsa de ordine, prin miseria adîncă 'mĭ a adus aminte numaĭ epocile continue de emigrărĭ. Nicĭ un edificiŭ care să pórte caracterul stabilităţeĭ : pretutindenĭ ruine saŭ ziduri ridicate în pripă, semănate fără rînduială, fără vre o concepţiune care să fi presidat la fondarea lor, fără legătură cu trecutul. Acea lege de continuitate ce ne face să adăogăm pe tot anul un progres la progresul făcut, o cunoştinţă la suma cunoştinţelor dobîndite, şi care constitue viaţa morală a popórelor, nu o vom găsi la noĭ. Şirul tradiţieĭ e prea des întrerupt în cursul secolilor pentru a pretinde la dînsa.

Starea acésta de lucrurĭ e espresiunea stăreĭ morale a poporuluĭ romîn. Evenimentele politice şi greşelile celor prepuşĭ a conduce acest popor de nobilă origină, care 'şĭ împlini mult timp misiunea sa providenţială, l'aŭ făcut să cadă şi să trécă pe nesimţite de la viaţa activă şi eroică, la o viaţă pasivă şi degrădătóre. Familia cea mare a romînilor e desorganisată, fracţionată şi a perdut calităţile morale care 'ĭ asiguraŭ respectul naţionalităţeĭ eĭ. Servitudinea şi fanariotismul aŭ corupt maĭ tóte sorgintele de viaţă şi aḑĭ numaĭ instituţiile basate pe principiile de libertate şi dreptate, numaĭ instrucţiunea respîndită cu prodigalitate în popor, numaĭ studiile bazate pe tradiţia istorică, vor putea ridica din noŭ naţiunea la demnitatea sa de maĭ nainte, vor putea da iarăşĭ sufletelor energia, independenţa şi tăria perdută.

Plecînd din acest punct de vedere, n'am voit a vorbi despre starea presentă a capitaleĭ ţăreĭ şi despre îmbunătăţirile ce reclamă pentru viitor fără a căuta ce era Bucureştiĭ în trecut. Am cercat dar a sui cursul secolilor, m'am silit a spicui prin cronicarĭ puţinele date care se găsesc, am chestionat zidurilor care ne maĭ remîn din epocile depărtate, şi starea actuală, pentru a trage o indicaţiune asupra acelor timpurĭ; şi dacă n'am isbutit de cît a înregistra cîte-va puncturĭ, dacă n'am putut precisa fisionomia epocelor, ceĭ ce cunosc lipsa documentelor vor recunóşte, cel puţin, dificultăţile subiectuluĭ şi vor fi indulgenţĭ.

Dar acésta nu ne preocupă atîta. Cînd studiile istorice vor lua un sbor, cînd romîniĭ vor înţelege de ce importanţă ele sunt şi vor face pentru încuragiarea lor sacrificiile cuvenite, istoria Bucureştilor nu va fi anevoiasă ; ceea ce ne a preocupat însă, în tot cursul acestuĭ articol, o repetăm, e adevĕrul că popórele care întrerup şirul tradiţieĭ lor, sunt espuse a peri. Ideea naţională se întunecă cînd perdem din vedere punctul de plecare şi acésta s'a întîmplat la noĭ. Străinismul introdus în afacerile ţăriĭ şi în sînul eĭ, fanariotismul care a urmat îndată, aŭ corupt naţiunea, aŭ făcut'o să piardă din vedere misiunea sa; datoria nóstră e d'a căuta prin tóte mijlócele să combatem acest rĕŭ. De aceea am socotit de cuviinţă a începe aceste studiurĭ prin partea care atinge istoria ţăriĭ. Afară de asta, ceea ce constitue fisionomia unuĭ popor, ceea ce 'l face identic în tóte timpurile, e respectul pentru tot ce e naţional, e religia trecutuluĭ glorios, acea sorgintă de inspirare şi entusiasm care pare a fi desecată la noĭ. Romîniĭ nu datéză de erĭ, şi ar fi rătăcirea cea maĭ mare d'a nu ţine în sémă trecul, d'a voi a reîncepe aḑĭ. Cînd ne putem mîndri de străbuniĭ noştri, ar fi o pretenţiune neînţelésă d'a voi ca Romînia să dateze de la noĭ. Voim dar ca tóte să pórte sigiliul naţional; voim ca romîniĭ să caute chiar în epocile cele maĭ triste ale ţăreĭ, o lecţiune pentru viitor, voim, în fine, ca viaţa acestuĭ popor să n'aibă nicĭ un punct de oprire — căcĭ chiar sub fanarioţĭ vom găsi patriotismul personificat în cîţĭ-va individĭ, — voim, maĭ cu sémă să fugim de imitaţiunea servilă şi orĭ ce am împrumuta de la strĕinĭ, să fie pus în harmonie cu datinele şi obiceele vechĭ ale ţĕreĭ.

In adevĕr, dacă e ceva miraculos în tot cursul istorieĭ nóstre, e conservarea uneĭ naţionalităţĭ care se strecóră prin secolĭ, înconjurată de inimicĭ puternicĭ, care strĕbate prin tóte calamităţile, care lasă sîngele sĕŭ pe tóte cîmpurile şi care, de şi martirisată, n'a perdut originalitatea sa şi nimic din ceia ce constitue fisionomia unuĭ popor. Acéstă moştenire părintéscă e o datorie pentru noĭ a o păstra cu scumpătate. Putem preface, perfecţiona în obicee şi instituţiĭ, căcĭ legea propăşireĭ e o lege firéscă, e legea vieţeĭ popórelor; dar să ne ferim d'a atinge fondul, căcĭ singurĭ ne am da lovirea de mórte.

II

Checed.— *Trecĕtóre.*

Origina Bucureştilor nu se perde în nóptea secolilor; însă acea zeiţă puternică şi misteriósă pe care strĕbuniĭ noştri o numeaŭ *fatum, sors,* şi noĭ *sórtă,* a voit s'o învălue de mister. Inchipuirea poporuluĭ a aruncat în adevĕr, florile eĭ asupra acestor începuturĭ: se ḑice că în timpurĭ depărtate, un păstor numit Bucur, ce păscea aci turma sa, ar fi ridicat o colibă pe deluleţul pe care e situată bisericuţa luĭ Bucur — Sf. Tănase, — şi ar fi dat oraşuluĭ numele sĕŭ; dar legenda nu e istorică, şi cunoştinţile nóstre remîn fórte mărginite. Nu ştim dacă strămoşiĭ noştri îşĭ aduceaŭ aminte, inventînd acéstă legendă, de inceputurile Romeĭ şi de fondatorul sĕŭ Romulus, care era asemenea păstor; e însă o apropiere care merită a fi observată, de şi idealul Romînilor e maĭ pacinic. Aşa dar, lipsiţĭ de orĭ-ce datine care s'ar baza pe siguranţă istorică, ne vedem constrînşĭ a respecta acest mister, şi a căuta dacă

situațiunea politică a țěreĭ din acele timpurĭ nu póte arunca óre-care lumină asupra aceste̦ĭ originĭ [1].

Romînii aŭ stat un popor rěsboinic; chiar inimicii lor o mărturisesc. Acéstă virtute moștenită de la străbunĭ, dar perdută cu timpul pentru nefericirea națiuneĭ, le era tot-de-odată impusă de situațiunea lor. Astfel ne explicăm viéța acelor timpurĭ și acea energie de caracter sublimă în sălbătăcia eĭ. Inconjiurațĭ de inimicĭ puternicĭ, neîncetat în lupte, amenințațĭ pe tot minutul de invasiunile din aóră, romînii se organizară de timpuriŭ pentru apărare. Chiar din al XIII secol, națiunea e constituită și respectată. Bătăile cîștigate sub Mircea cel bětrîn, Dan III, Vlad Țepeș, Radul de la Afumațĭ, etc., într'o epocă cînd numĕrul locuitorilor era atît de restrîns, ne dovedesc ce era puterea lor morală. Caracterul prinților eroĭ, intensitatea de viață care ținea poporul în neastîmpăr, entusiasmul care frămînta sufletele și înmulția sacrificiul de cîte orĭ țara era amenințată, sunt trăsurĭ caracteristice care învederéză o naționalitate viă și energică.

Calitățile morale sunt prețióse într'un popor; dar ele se pot slăbi cînd instituțiile nu le vin în ajutor. Romînii înțeleseră acésta din princip [2]. Instituțiile lor militare, într'o epocă cînd cele-l-alte popóre d'abia se gîndea la dînsele, ridicară și maĭ mult sufletele lor și înrădăcinară cu atîta putere în popor amorul pentru naționalitate în cît a resistat, ca printr'o minune, la tóte cercările la care fu supusă țara. Ele avură o înrîurire mare asupra națiuneĭ; căcĭ decadența țěreĭ urmă d'aprópe desființarea lor, căcĭ cu perderea lor, Romînii perdură încrederea într'înșiĭ, și străinul n'avu a se maĭ teme de nimic.

Puterea națiuneĭ era maĭ cu sémă în brațele fiilor eĭ; cu tóte acestea romînii nu neîngrijiră cele-l-alte mijlóce. Eĭ profitaŭ de luncile întinse și umbrite de pădurĭ seculare, de trîmba munților, de orĭ-ce poziție strategică și cîte-va forterețe, ale căror ruine se păstréză p'alocurea, dovedesc că sistemul de apěrare al țěreĭ nu era lipsit de orĭ-ce artă. Aceste considerărĭ ne conduc firește la cestiunea ce ne ocupă, adică: începuturile capitaleĭ nóstre de adĭ.

Légănul națiuneĭ romînilor a fost munțiĭ; din acest punct central, din acéstă tărie naturală îĭ vedem coborîndu-se și împopolînd pămîntul țěreĭ. Capitalele lor în diferite epoce explică acest mers al națiuniĭ. Cîmpu-lung, prima reședință a Domnitorilor, însemnéză epoca luĭ Radu-Negru; vin apoĭ: Curtea de Argeș, Tîrgoviștea și în fine Bucureștiĭ. Cu cît țara se împopula maĭ spre miadă-dĭ, cu atît se simția trebuința uneĭ capitale maĭ centrale. Credem că Bucureștiĭ nu exista cînd reședința se afla în Cîmpu-lung; cînd însă Domnitoriĭ se stabiliră în Tîrgoviște, Bucureștiĭ deveniră necesarĭ.

In adevěr, în acea epocă de lupte, se ivise spre miadă-dĭ Islamismul, inimic maĭ puternic și maĭ periculos de cît ceĭ ce înconjuraŭ pe romînĭ, căcĭ amenința lumea întrégă și e cu putință ca acésta să fi fost asemenea una din causele ce contribuiră ca reședința să facă un pas spre întîmpinarea lor. Două drumurĭ maĭ favorabile duceaŭ spre Tîrgoviște, amîndouĕ concura spre Bucureștĭ: cel d'întîiŭ începea la Giurgiŭ și trecea pe la Călugărenĭ și Bucureștĭ, și d'aci urca cursul Dîmboviței pînă la Tîrgoviște; cel d'al doilea pleca de la Oltenița și ajungînd pe malurile Argeșuluĭ și Dîmboviței în Bucureștĭ; urmă aceeașĭ cale, cel puțin sunt cele maĭ bătute de invasiunĭ în tot cursul istorieĭ nóstre. Romînii, prin urmare, trebuiră să simtă necesitate d'a arunca un obstacol în acest cîmp deschis, pentru a maĭ întîrdia marșul uneĭ armiĭ cotropitóre; și profitînd de lunca Dîmboviței, puseră temeiŭ cetățuieĭ ***Bucureștilor.*** Sultzer [1] ne spune că fondarea eĭ se urcă pînă la Radul cel Frumos; dar nu știm pe ce se baséză. Orĭ-cum însă, suntem convinșĭ că trebuințele apěrăreĭ dete naștere aceste̦ĭ sentinele și ceea ce ne confirmă și maĭ mult în credința că calea invasiunilor turceștĭ trecea pe aici, e că cea d'întîiŭ biserică Domnéscă făcută de *Mircea Ciobanul* în acest tîrg, purta numirea turcéscă de *Gheced*, adică *trecĕtóre* [2].

Bucureștiĭ aŭ fost o cetățue; acest punct e necontestat. Chronicariĭ în cursul secolilor o numesc adesea, istoricul nostru Bălcescu [3]) o numĕră printe cetățile țěreĭ și archidiaconul Paul din Alep [4]) ne spune că Mateiŭ Basarab o reînoi în timpul sěŭ; dar acéstă cetățue n'avu nicĭ una din condițiile cerute d'o artă militară maĭ înaintată. Situată pe malul nord al Dîmboviței, în vecinătatea vechiuluĭ *Pinum* al colonilor Romanĭ din Dacia [5]) înălțimele care o înconjóră, o domină din tóte părțile și ĭ ridică orĭ ce avantagiŭ în casul unuĭ atac. Așa dar, ca să înțelegem folósele eĭ, trebue să ne repurtăm în acele timpurĭ și s'o judecăm cu ideile epoceĭ. Tăria eĭ, într'un secol cînd artileria n'ajunsese la perfecțiune, era maĭ cu sémă în posițiunea ce ocupa. Ascunsă în lunca Dîmboviței, acest rîŭ capricios care șerpuește lăsînd o mulțime de prundurĭ și de bălțĭ, umbrită de pădurĭ seculare care acopereaŭ cea maĭ mare parte a orașuluĭ de adĭ, trebuia să formeze un punct anevoe de atins și să amenințe adevěrat o armie de invasiune. Bucureștiĭ, ca punct strategic, deveni maĭ cu sémă necesariŭ pentru apărarea țěreĭ la 1554, cînd turciĭ isbutiră a lua cetățile Brăila, Giurgiul, Turnul, etc. [6]).

Desele incursiĭ ce aceștia făceaŭ, temerea d'a nu se lua prin surprindere capitala țěriĭ, îĭ creară adevěratul caracter de sentinelă înaintată. Acéstă nouĕ situațiune trebui să dea orașuluĭ un noŭ sbor și să atragă în sînul sěŭ o populațiune maĭ numerósă; dar tot-de-odată acésta îĭ făcu și slăbiciunea.

Cetățuia Bucureștilor, tare cît timp remase o poziție strategică, cînd deveni un oraș, perdu caracterul sěŭ. Pădurile trebuiră să fie tăiate, bălțile care'ĭ forma o cingĕtóre anevoe de străbătut, desecate și starea sa de sělbăticie, care favora apěrarea, trebui să dispară. Afară de asta înmulțirea locuitorilor și întinderea orașuluĭ fu o causă maĭ mult de slăbiciune; căcĭ era maĭ anevoe a se apěra.

E o altă periódă ce voim a însemna și care e strîns legată, cu destinele țěreĭ; cînd Bucureștiĭ ajung la o desvoltare óre-care, D-niĭ îl aleseră de reședința de iarnă, și sub Constantin Brîncoveanu deveni chiar Capitala țěreĭ [7]) Nu scim ce putea să atragă pe Domnitorĭ în acest noŭ centru; póte poziția sa maĭ centrală și maĭ favorabilă desvoltăreĭ activitățeĭ poporuluĭ. Orĭ cum, fu o greșeală sub punctul de vedere al independințeĭ naționale d'a părăsi vechea capitală

[1]) *D. Pelimon* în nuvela sa istorică *Bucur*, fondat pe un text ce pretinde că ar fi găsit, și pe numirea de *Bucur* care e slavonă și se traduce prin Radu, crede că acest Radu saŭ Bucur, fiŭ al unuĭ Laiot Vodă, ar fi fondat orașul. E de prisos a adăogi că acest Radu a fost un prinț resboinic și a domnit în țéră. Cu acest mod, mărturisesc că am fi scăpat de idealul bucolic al legendeĭ și Bucureștiĭ ar avea un eroŭ în légănul sěŭ; dar din nenorocire nu vedem bine ce Radu ar fi putut fi acela; chronicile sunt mute subt acéstă privință, și nuvela pretinsă istorică, n'o putem priimi de cît ca o operă a imaginațieĭ autoruluĭ.

[2]) *N. Bălcescu.* Arta militară în țara Românéscă.

[1]) Geschichte des Transalpinischen Daciens von *T. I. Sulzer.* Vol. I.

[2]) Magazin istoric pentru Dacia. t. IV. pag. 273.

[3]) Scrierea citată a *Bălcesculuĭ.*

[4]) Călătoria luĭ Macarius din Antiochia scrisă de slujitorul săŭ archidiaconul Paul din Alep, în limba arabă. Traducția engleză Belfour. Londra. 1836. pari. VIII. pag. 375.

[5]) *Sultzer.* Vol. I, p. 289: nicht weit davon, wo das alte Pinum gestanden hat."

[6]) *Niculae Bălcescu, dac. citat.*

[7]) *Sultzer.*

Tîrgoviștea, atît de bine situată în privința apărăreĭ. Acéstă mĕsură care expunea reședința Domnitorilor la tóte furtunile evenimentelor politice, contribui a da o mare sguduire independințeĭ țereĭ.

Cît pentru numirea de Bucureștĭ, documentele ne lipsesc cu totul, și tradiția păstoruluĭ Bucur nu póte fi luată în seriósă considerare. Tot ce putem presupune e că numirea ĭĭ fu dată după numele primuluĭ locuitor care cu familia sa, formă aci cel d'întîiŭ cătun. Copiĭ luĭ Bucur se numiră Bucureștĭ, precum vedem adesea, după numele unuĭ părinte dîndu-se numirea la un ocol întreg. Dar acésta e o ipotesă pe care o dăm sub tótă reserva.

Maĭ însemnăm o tradiție pe care n'o putem trece cu vederea [1]). Se ḑice că Mircea cel Bĕtrân, după strălucita biruință ce repurtă asupra Turcilor la Rovine, în județul Ialomița, pentru a eternisa o epocă de *Bucurie,*— căcĭ înfrînase pretențiile Turcilor ce cereaŭ țeriĭ un tribut de 10.000 galbeni și 500 copiĭ, — dete cetățuĭ numirea de *Bucurescĭ* și zidi biserica Buneĭ-Vestirĭ și palatul domnesc. Ne e cu neputință a aprețui gradul de siguranță al aceseĭ tradițiĭ bazate cu un fapt istoric. E adevĕrat că Fotino, în istoria sa [2]) ne spune că Mircea zidi bisericĭ și palate, și că 'șĭ alese Bucureștiĭ ca reședință de iarnă, după ce 'șĭ mută tronul de la Curtea de Argeș la Tîrgoviște; dar nu vorbește de loc despre numirea orașuluĭ și nu știm chiar pe ce acte se basézĕ în asertiunile luĭ. Așa dar ne mărginim a da acéstă tradiție fără a putea trage vr'o indicare sigură în privință numeluĭ Capitaleĭ.

După tradiția luĭ Bucur, cel d'întîiŭ punct ocupat de oraș, a trebuit să fie măgura pe care e zidită bisericuța Sfîntuluĭ Tănase, în fața mănăstireĭ Radu-Vodă, și malul din potrivă al Dîmboviței; însă, considerînd localitatea, aceste puncturĭ nu puteaŭ fi alese, căcĭ n'aŭ nicĭ una din condițiile cerute pentru desvoltarea unuĭ oraș, și nu le putem admite de cît ca micĭ cătune în vecinătatea cetățueĭ. Cronicariĭ confirmă acéstă părere; căcĭ mult maĭ tîrziŭ, în timpul luĭ ***Alexandru II, Vodă*** ne spun că mănăstirea Sfințeĭ Treimĭ (Radu-Vodă) era ***în jos*** de Bucureștĭ [3]) și înconjurată de o baltă [4]). Cetățuia Bucureștilor trebue dar pusă pe malul Nord al Dîmboviței, coprinzînd o parte óre-care din locurile din prejurul Curțeĭ vechĭ.

Din cîte vĕḑurăm putem admite aceste douĕ puncturĭ: 1) Că ceea ce dete naștere Bucureștilor fu necesitatea d'a avea o posiție strategică în calea spre vechea capitală a țereĭ; 2) Că cetățuia ocupa malul Nord al Dîmboviței, cel maĭ ridicat, în partea orașuluĭ unde se afla odată *Curtea-Veche* (palatul domnesc).

III

Fóiă verde florĭ domneștĭ!
In oraș în Bucureștĭ,
L'ale case marĭ Domneștĭ
De se vĕd în Stoeneștĭ,
Frumósă masă e întinsă
Și de marĭ boerĭ coprinsă.
Tot Boerĭ d'aĭ oștilor,
Puterea Domniilor
Și grija dușmanilor!

Cîntec poporan.

Bucureștiĭ de aḑĭ, ca multe din orașele Orientuluĭ, se presintă sub douĕ fase. Privit din înălțimile care 'l înconjóră, e o adevĕrată feerie, un loc încîntător în care natura și arta par a lupta pentru înfrumusețarea luĭ. Situațiunea accidentală a pămîntuluĭ, mulțimea turnurilor care se ridică d'asupra buchetelor de verdeață și schinteiază sub razele aurite ale sóreluĭ, varietatea care resultă din acest chaos de case de tóte înălțimile, de tóte formele, semănate printre grădinĭ întinse, ĭĭ daŭ o fisionomiă din cele maĭ pitoreștĭ. Călĕtorul, obosit de monotonia cîmpiilor, crede că atinge la porțile uneia din acele metropole impuitóre prin antichitatea lor; cugetarea luĭ se avîntă în regiunĭ ideale, rechiamă miĭ de suvenire artistice și complectéză tabloul idealisîndu'l de tóte colorile domeniuluĭ poetic. Din nefericire însă acest oraș ideal e numaĭ în închipuirea celor ce'l vĕd pentru prima óră: prismul depărtăreĭ e amăgitor, și spectacolul ce aŭ dinaintea lor nu e decît o ilusiune datorită în mare parte închipuireĭ și poșițieĭ orașuluĭ. In adevĕr deșteptarea e din cele maĭ neplăcute pentru ceĭ ce se cobor în acéstă luncă a Dîmboviței, transformată în oraș, și credem chiar că exagerările străinilor scriind asupră'ĭ, vin în mare parte din acéstă amăgire; contrastul e prea mare pentru a'l uita; impresiunea din urmă rĕmîne singură în memoria lor.

Bucureștiĭ e orașul capriciuluĭ. Labirintul stradelor ar cere un fir maĭ lung decît cel ce conduse pașiĭ luĭ Theseŭ în labirintul Creteĭ. Stradele trag în tot sensul meandrele lor capriciόse pe vălcele și pe colnice; linia dréptă e gonită de pretutindenĭ. P'alocurea bălțile mefitice aștéptă încă scurgĕtorĭ pentru a le deseca. Rîul șerpuește liber în mijlocul orașuluĭ, cu o repeḑiciune din cele maĭ marĭ, și amenințĕnd pe tot minutul d'a eși din albia sa noroiósă. Bisericĭ, palate, cocióbe, de tóte mărimile, de tóte formele se grămădesc în acest Babel, în care locuitoriĭ n'aŭ altă alternativă decît a alege între praf și noroiŭ, după variațiunile atmosferice.

Dar orĭ cum ar fi, sórta Bucureștilor a fost legată de sórta unuĭ popor care a suferit în cursul secolilor, și acésta ĭĭ dă un interes istoric care ne impune respectul ce fie-care generațiune trebue să păstreze generațiunilor ce'ĭ a precedat. Scopul nostru nu e d'a critica—căcĭ critica acolo unde tóte lipsesc n'are decît efecte negative,—ci d'a însemna puținele puncturĭ care vor servi pentru istoria orașuluĭ, d'a cerceta variațiile luĭ în cursul secolilor și d'a trage un învĕțămînt pentru viitor. Negreșit e anevoe a se dirige în acest chaos și a ne explica acéstă formare monstruósă de oraș, care întinde ca un polip uriaș, stradele sale în tóte direcțiile; documentele, cum am ḑis, lipsesc în genere și cîte va noțiunĭ aruncate prin chronicarĭ nu pot fi de ajuns a explica anomaliile și a ne da istoricul sĕŭ. Părințiĭ noștriĭ chiar, în epocile cele maĭ strălucite, aveaŭ alte grijĭ decît a ridica monumente; perióda aceea resuna numaĭ de sgomotele armelor ce goniaŭ orĭ-ce idee de cultură și de civilisație a națiuneĭ. In timpurĭ maĭ apropiate maziliile, năpădirile, băjeniile, resmirițele etc. sunt un refren neîntrerumpt care se prelungi pînă în ḑilele nóstre. Aceste cuvinte barbare, purtătóre de atîtea nevoĭ pentru țéră, nu da pas romînilor a se organisa și a se gîndi la construirea lor din înăuntru. Așa dar națiunea întrégă trebui să pórte stigmatele martiruluĭ și orașele să fie o imagine viă a stăreĭ politice și sociale a locuitorilor eĭ.

Bucureștiĭ fu lipsit, din început, și de viéța orașelor comercialĭ, și de acea putere organisatóre care dă o viéță civilă regulată. Lipsa acestor douĕ elemente de desvoltare, comerciul și comuna, adăogate la lipsa de siguranță a locuitorilor, orașul fiind expus la tóte furtunile care suflaŭ asupra țereĭ, ne fac a crede că merse fórte încet în desvoltarea sa și că acéstă desvoltare fu neregulată. Dacă am admite cu Sultzer epoca luĭ Radu-cel-Frumos (1462—1477), ca epoca fondăreĭ

[1]) D. Maior Papazoglu dă acéstă intrepretație in explicările alăturate la unul din tablourile D-luĭ.

[2]) *Dionise Fotino.* Istoria generală a Dacieĭ traduse din grecește de G. Sion. Bucureștĭ, 1859. T. II p. 21.

[3]) Mag. pentru Dacia. t. IV. pag. 273.

[4]) Călătoria luĭ Macarie. Part. VIII pag. 376.

luĭ, pînă sub Mircea III Ciobanul (1556), aprópe un secol, nu aflăm maĭ nimic în chronicarĭ care să ne facă a presimți un oraș înfloritor. Cu tóte acestea, epistola luĭ Stefan Battori către Sibienĭ, (1476. 11 Noembrie) scrisă în tabĕra oștilor crăeștĭ de lîngă Bucureștĭ, în care îĭ înștiințéză despre pornirile de harț ale turcilor, e importantă, [1]) căcĭ servă a constata că Bucureștiĭ datéză de înainte de Radul cel Frumos, fiind anevoe de admis ca un oraș să se pótă forma în cîțĭ va anĭ. In adevĕr, apropierea datelor ne face a crede că epoca fondăreĭ Bucureștilor se urcă mult maĭ sus. Să maĭ însemnăm cîte-va fapte istorice: Pîrvuleștiĭ, fugițĭ peste Dunăre de téma luĭ Vlăduț Vodă, (1512) după ce aleg de Domnitor pe Négoe Basarab, se întorc la Bucureștĭ (1513) cu tóte oștile lor și daŭ aci o bătaie decisivă în care Vlăduț nu numaĭ că e învins, dar, înșelat de aĭ sĕĭ (boierĭ), perde și capul [2]) Engel face asemenea pomenire despre Bucureștĭ, cînd ne spune că Stricovski a vĕḑut capul nenorocituluĭ Ivonia țintuit cu cuie în pórta Bucureștilor [3]). D'aci nainte, pînă la 1546, rar maĭ întîlnim date istorice asupra capitaleĭ nóstre de aḑĭ. In acéstă epocă ne aflăm sub domnia luĭ Mircea Ciobanul, fiul luĭ Mihnea cel rĕŭ. Acest Domn care s'a strĕlucit prin cruḑimile sale, zidi saŭ maĭ bine restaură în Bucureștĭ, Curtea-veche și biserica domnéscă, de la *Checed—trecĕtóre* [4]), căcĭ Breviarul chronologicesc, citat de Șincaĭ[5]) ne spune că portretele a treĭ domnitorĭ cu numele de Mircea era zugrăvite în biserica Domnéscă; ceea ce ne face a crede că biserica datéză dintr'o epocă mult maĭ veche.

E un alt fapt istoric tot din acéstă epocă care merită asemenea a fi menționat, fiind atingĕtor de istoria orașuluĭ. Cînd Mircea ciobanul veni pentru a treia óră Domn (1558, 3 Mart.), o scenă din cele maĭ crude se petrecu în cetatea Bucureștilor. „Cu meșteșug mare,“ ḑice Chronicarul, „Mircea „aŭ chiămat pe Stănilă Vornicul și pe toțĭ boieriĭ și pe „amînduoĭ episcopiĭ și toțĭ egumeniĭ cu mulțime de călugărĭ „în cetate în Bucureștĭ și așa fără de veste aŭ năpustit în-„tr'înșiĭ pe Beșliĭ și pe mulțĭ Turcĭ de-ĭ aŭ tăiat pe toțĭ, „vĕrsînd mult sînge nevinovat. Da-va séma înaintea luĭ Dum-„neḑeŭ“ [6]). Acest prinț crud s'a îngropat în biserica domnéscă, la 21 Sept. 1560 [7]).

Situațiunea politică a țĕreĭ din acele timpurĭ era din cele maĭ critice. Prințiĭ pămîntenĭ, sprijinițĭ de Pórtă, uita vechile datine și vechia mîndrie națională; setea domnieĭ îĭ făcea să caute la strĕinĭ punctul de resistență ce le lipsea în națiune. Eĭ sacrificaŭ independența țĕreĭ, pentru a guverna în pace. Pe d'altă parte boerimea, ambițiósă de putere, urma acelașĭ exemplu. Recursul la strĕin, acéstă causă a scădereĭ națiuneĭ, nu datéză de erĭ; e un obiceiŭ vechiŭ inaugurat de o politică antinațională și care aŭ luat naștere în împerecherile și luptele ambițióse pentru supremație între boerĭ și domnitorĭ.

Mănăstirea Radu-Vodă nu făcea încă parte din oraș, căcĭ abia la 1575 „aŭ făcut Alexandru II Vodă din jos de Bucu-„reștĭ, o mănăstire mare, chram sf. Troiță:“ [1]) *Alexandru II Vodă* era fiul luĭ ***Mircea Ciobanul*** și demn moștenitor al politiceĭ părinteluĭ sĕŭ. Mănăstirea zidită de dînsul nu fu definitivă și avu o sórtă din cele maĭ triste pînă la reedificarea eĭ, precum vom vedea din cele ce vor urma.

Pînă la Mihaiŭ Vitézul nu maĭ aflăm nimic care să pótă arunca óre-care lumină asupra subiectuluĭ ce ne ocupă; dar paginile sîngeróse ce ne aŭ lăsat chronicariĭ pot servi a da o idee de fisionomia epoceĭ și de ceea ce putea fi orașul în asemenea timpurĭ. Sîngele ce se vĕrsa cu atîta nepăsare, succesele cele repeḑĭ la domnia, pribegirea și înturnarea armată a boerilor, mazilirile etc., dacă învederéză greșelĭ fatale care săpa pe nesimțite mormîntul națiuneĭ, ne arată tot de odată o putere de viață extraordinară. Acest cerc vicios care ne înspăimîntă prin regularitatea sa, era o consecință firéscă a stăreĭ politice și sociale a țĕreĭ. In aceste timpurĭ căutăm în deșert poporul; nu aflăm de cît douĭ antagoniștĭ: domnitorul și nobilimea. Ambele părțĭ susținute de strĕinĭ, la care alérgă pe tot minutul, fără a considera nenorocirile ce aduceaŭ asupra țĕreĭ, se isbiaŭ neîncetat în acest cîmp deschis de lupte continue, pentru a'șĭ disputa o țară sîngerată și un popor îngenuchiat, dar încă în stare d'a se ridica pentru apĕrarea independențeĭ.

După domnirile luĭ ***Mircea Ciobanul*** și a următorilor sĕĭ, cînd ajungem în epoca luĭ Mihaiŭ Vitézul, ne simțim pĕtrunșĭ de un simțimînt de mîndrie națională. Epopea erouluĭ romîn ne farmecă ca tóte lucrurile marĭ. Michaiŭ Vitézul e o personalitate care resumă timpiĭ ceĭ maĭ strălucițĭ pentru gloria militară a națiuneĭ, și tot de odată el fu cel d'întîĭ dintre prințĭ care arătă romînilor calea spre unitate și mărire națională, și care realisă pentru cît-va timp planurile sale.

Bucureștiĭ din nenorocire păstréză puține edifice din acéstă epocă de eroism. E unul însă a căruia fondare se ḑice că e legată intim cu viața prințuluĭ eroŭ. Mihaĭ era Ban al Craioveĭ cînd Alexandru Vodă care domnia p'atuncĭ, îl condamnă la mórte, fiind-că se lățise vorba că e fiŭ al luĭ Pătrașcu cel bun. Prins și adus în Bucureștĭ, de armășeĭ, după ordinile Domnitoruluĭ, ca să 'șĭ priméscă osînda, se ḑice că trecînd pe la biserica albă, hramul sîntuluĭ Nicolae, [2]) el intră în biserică și jură să zidéscă o mănăstire, dacă cerul îĭ va dărui viața. Mihaĭ trăi pentru gloria țĕreĭ și mănăstirea ***Mihaĭ-Vodă*** e încă aḑĭ în ființă pentru a se aminti suvenirea luĭ. [3])

Maĭ întîlnim un suvenir ce póte să serve pentru istoria Bucureștilor din timpul ce descriem. Cînd Mihaĭ luă în mînă domnia, țéra se afla în starea cea maĭ de jale: statul desorganisat și, ca o urmare a acesteĭ slăbiciunĭ, drepturile autonome ale romînilor călcate în picióre. Armata, acea instituție mîntuitóre pentru independința țĕreĭ, abia maĭ numĕra 10,000 ómenĭ [4]). „Și începură turciĭ a coprinde téra „Romînéscă și a 'șĭ face locașurĭ și mecеturĭ, și începură a „țipa creștiniĭ de nevoia turcilor încît însușĭ Mihaĭ-Vodă „cu toțĭ boeriĭ se închisese de rĕul turcilor, și multă vreme „creștiniĭ ḑicea: Dor se vor potoli turciĭ de asupră-le.[5])“

[1]) *Șincaĭ* T. II. p. 69 vorbește despre acéstă epistolă, ce după dînsul se află în *Eder*, Obss. Crit. et. Pragm. p. 157.

[2]) *Sincaĭ*. T. II. p. 131, citînd pre *Filștich.* în annalibus p. 12.

[3]) *Șincaĭ*. T. II. pag. 222. citînd pre *Enghel* în recent historia Mold. p. 226.

[4]) *Sincaĭ* t. II. p. 187. Citînd pre Enghel I. c. p. 217.— Dacia t. IV. p. 273. Chron. Anony.

[5]) *Sincaĭ* t. II. p. 198. Citînd breviarium Chronol. apud Engel l. c. p. 220 „Radul cu armele în mînă s'aŭ făcut prinț, și Mircea fugi în Giurgiu; „ce sfîrșit a avut Mircea, nu se póte ști, pentru că în anul 1553 iarășĭ se „numește un Mircea Vodă, dar fost-aŭ acelaș Mircea (Ciobanul) saŭ altul, „nu se póte judeca, fiind zugrăvițĭ în biserica curțeĭ domneștĭ din Bucu-„reștĭ treĭ prințĭ cu numele Mircea“.

[6]) Dacia t. IV p. 373. Chron anon.

[7]) Dacia t. IV p. 274.

[1]) Dacia t. I p. 211—212. Chron. luĭ Const. Căp. — Dacia t. IV. p. 275.— *Engel* în hist. Val. part. I. p. 223 citat de *Sincaĭ*. „totușĭ aŭ zidit o mănăstire dincolo de Bucureștĭ întru lauda pré St. Troițe, așa aŭ cercat ucigașiĭ aceștia „să-șĭ astupe tiraniile cu facerĭ de bine către preoțĭ.

[2]) Fotino crede că acésta era St. Nicolae de pe podul Calicilor.

[3]) *Bălcescu*, Istoria luĭ Mihaĭ Vitézul t. I. — Eclaircissements sur la question des monasteres Grecs. — Dacia. t. IV p. 277. Chron. anon.... *D. Fotino*. Istoria generală a Dacieĭ, tradusă de G. Sion. t. II p. 62. — Chrisovul mănăstireĭ Mihaĭ-Vodă confirmă faptul.

[4]) *Bălcescu*. Arta militară în țera Romînéscă.

[5]) Dacia t. IV. p. 227. Chron. anon.

Mihaĭ (1593) puse un termen stăreĭ aceştia, printr'un act din cele maĭ energice; el taie séŭ sileşte la fugă pe toţĭ turciĭ din cetatea Bucureştilor precum şi din tótă ţéra. Cronicarul se exprimă ast-fel: „Decĭ, cînd a fost la anul 7103. 5 Noembre „trimise Bator Sigmon o sémă de ostaşĭ puindu-le şi capete „pe Horvat Mihaĭ şi pe Bekes Istfan şi veniră la Mihaĭ-„Vodă în cetate în Bucureştĭ şi îndată tăiară pe toţĭ turciĭ „cîţĭ aflară acolo [1]".

Walther, citat de Şincaĭ [2]) ne naréză acest episod din istoria luĭ Mihaĭ Vitézul care merită asemenea atenţiune. După înturnarea luĭ Mihaĭ din expediţiunea în contra tătarilor, un Emir însoţit de 2000 turcĭ, 50 călăraşĭ împĕrăteştĭ şi maĭ mulţĭ céuşĭ şi spahiĭ, vine în Bucureştĭ cu scopul secret de a'l prinde, şi se aşédă în casa visterniculuĭ Dan, (1593, Noembre) „care era cea maĭ de frunte casă din oraş, „De acolo a cerut să'ĭ dea Mihaĭ-Vodă 10,000 florinţĭ cinste „şi zaherea, şi înţelegînd că Mihaĭ-Vodă este în *palatul cel de „lîngă mănăstirea cea nouă de lîngă rîul Dîmboviţa*, aŭ „mers pedestru cu o mie de voinicĭ să'ĭ dea vineţe [3]". Din ceea ce urméză maĭ la vale putem lua o idee de ce era o locuinţă de boer din acele timpurĭ.

Mihaĭ pricepînd intenţiile Emiruluĭ, se decide a pune un termen pretenţiilor luĭ; „căcĭ înconjurînd fără veste casa vis-„terniculuĭ Dan, o aŭ aprins de cincĭ laturĭ, iar turciĭ aŭ în-„ceput a se apĕra şi Mihaĭ-Vodă aŭ lucrat cu tunurile „asupra lor". Casele boerilor dupe atuncĭ trebuia dar să fie încăpătóre şi împrejmuite cu zidurĭ. Necesităţile epoceĭ cereaŭ neapĕrat desvoltarea acestuĭ lux de tărie, căcĭ locuitoriĭ neîncetat expuşĭ la incursiile şi jafurile barbarilor, trebuiaŭ să pótă se resiste la un atac neaşteptat. Acest mod de construcţiune era observat, în genere, maĭ în tóte edificiile; mănăstirile şi clădirile vechĭ ce ne maĭ rĕmîn din acele timpurĭ. pórtă tóte caractele de fortĕreţe; astfel ni se explică numirea de *curţĭ bolovănile* ce dă cronicarul Radu Grecénul, locuinţelor întărite din Bucureştĭ.

Cît pentru stilul architectural întrebuinţat în edificarea palatelor, locuinţelor private şi în genere a orĭ-ce edificiŭ civil, suntem reduşĭ la ipotese, căcĭ nu ne rĕmîne nicĭ unul în fiinţă; dar aceste ipotese sunt bazate pe caracterul architecturei religióse, care e învederat bizantin, şi nu e îndoială că architectura civilă urmă în formele eĭ, stilul edificielor religióse. Aşa dar, din cîte vĕdurăm putem fixa óre-care puncturĭ ce ne par necontestate: 1) caracterul de forterețe păstrat maĭ în tóte edificiele; 2) stilul bizantin adoptat în architectura civilă ca şi în cea religiósă, dar modificat după gustul epoceĭ şi obiceele societăţeĭ.

Dacă admitem principiul că architectura urméză în desvoltările eĭ, modificările stăreĭ politice şi civile a societăţilor, principiŭ demonstrat pentru tóte popórele, suntem conduşĭ fireşte a crede că aceste puncturĭ ţinură pînă la venirea Fanarioţilor. [4]) De atuncĭ pînă în timpiĭ de adĭ, edificiele civile încă în fiinţă pot să ne serve pentru a urma diferitele fase prin care a trecut architectura reproducînd tóte înrîuririle din afară, şi tóte prefacerile întroduse de gustul şi obiceele societăţeĭ. In fine adĭ avem sub ochĭ în capitala ţĕreĭ, acest amestec de tóte formele, imagine credinciόse a stăreĭ societăţeĭ ce tinde a modifica chiar formele edificielor religióse, edificiĭ care singure resistă maĭ mult la înrîuririle din afară.

E un alt punct ce voim să punem în lumină. In acele timpurĭ depărtate în care ni s'ar părea că gustul trebuia să fie slab, edificiele ce se maĭ păstréză, chiar în ruină, probéză din contră o desvoltare relativă în arte şi principiĭ de constructiune care lasă cu mult în urmă epoca nóstră şi care aŭ mers scădênd pînă adĭ. Epoca luĭ Neagoe Basarab, cînd se ridică catedrala Curţeĭ de Argeş, fu póte cel maĭ înalt grad de înflorire al artelor în ţéra nóstră. Epoca luĭ Mateĭ, despre care vom vorbi şi în care tradiţia principiilor de constructiune se vede păstrată încă în nenumĕratele edifice ce a ridicat, probéză asemenea o epocă în care artele eraŭ cultivate şi preţuite, de şi nu maĭ întîlnim aceeaşĭ fineţe de caracter. Prin urmare architectura în secolul luĭ Mihaĭ, timp intermediar. nu putea fi lipsită de orĭ-ce merit.

Dar să revenim la subiectul nostru şi să maĭ însemnăm, cu istoria în mînă, cîte-va suvenire atingĕtóre de istoricul oraşuluĭ. Mănăstirea sf. Troiţă zidită de Alexandru II Vodă, ajunsese a fi în timpul luĭ Mihaĭ, nepustită şi se dice chiar că turciĭ adăpostiaŭ într'însa caiĭ lor. Ceea ce contribui însă a o ruina cu totul fu explosia uneĭ erbăriĭ ce se afla într'însa, şi căria Sinan-Paşa îĭ dete foc, fugind dinaintea mînieĭ luĭ Mihaĭ [1]). De atuncĭ ea remase în starea acésta pînă sub Radu-Vodă, care după cum ne spune cronicarul „o aŭ stricat din temeliĭ „(1617) şi o aŭ făcut mănăstire mare precum se vede [2]).

Pisania saŭ inscripţiunea cea veche, ce era pe d'asupra uşeĭ bisericeĭ, resumă forte bine monografia acesteĭ mănăstirĭ pînă în timpul luĭ Alexandru-Vodă, fiul luĭ Radu-Vodă şi o reproducem aci ca un document istoric interesant:

„Acéstă sfîntă şi Dumnedeiască mănăstire care este hramul „sfinteĭ Troiţĭ din temeliĭ e zidită de luminatul Domn Iω Ale-„xandru Vodă, feciorul Mirceĭ-Voevod, nepotul luĭ Mihnea „Voevod cel bătrîn, cînd aŭ fost cursul anilor 7076 (iar acum „292 anĭ); şi aŭ fost cu pace pînă în dilele luĭ Mihaĭ-Voe-„vod la cursul anilor 7113, pînă aŭ venit Sinan-Paşa cu „óste asupra luĭ Mihaĭ Voevod, şi după aceea bătênd pe Mihaĭ „Voevod băgat'aŭ iarbă de tunurĭ în sfînta biserică; iar după „acésta pogorît-aŭ Mihaĭ cu bătae cu Jăcmon craiul unguresc „cu óste asupra luĭ Sinan Paşa; iar Sinan Paşa aŭ dat dosul „fugeĭ şi aprinse iarba de tun în biserică şi s'aŭ sfărîmat „din temeliĭ şi aŭ trecut anĭ 27, décă s'aŭ sfărîmat, stătut-aŭ „pustiă, aŭ dăruit Dumnedeŭ de aŭ venit prea luminatul Iω „Radu Voevod, feciorul Mihneĭ Voevod, nepotul luĭ Alexandru „Voevod, şi stătu a fi Domnul ţĕreĭ Romîneştĭ, în cursul ani-„lor 7122. Decĭ iar aŭ început a o zidi din temeliĭ pînă o „aŭ săvîrşit; ce de cînd s'aŭ fărîmat pînă o aŭ făcut şi o „aŭ săvîrşit a duoa óră trecut-aŭ anĭ 31; iar după ce aŭ dă-„ruit Dumnedeŭ Domnia Raduluĭ Voevod în ţéra Moldoveĭ şi „a stătut a fi iubit fiul sĕŭ Alexandru Voevod Domn ţĕreĭ „Romîneştĭ, ce cît aŭ rĕmas nesăvîrşită de zugrăvit de Radu „Vodă, desăvîrşit-aŭ feciorul sĕŭ Alexandru Voevod la cur-„sul anilor 7133".

E un cuartier din oraş care promite a lua o desvoltare cu timpul şi care pórtă o numire ce aduce aminte un nume istoric. Locuinţa fastuósă şi grădinile întinse ale luĭ Baptiştea Velleli. ocupaŭ odată o parte însemnată din acéstă localitate; dar adĭ ea nu păstréză, din acele timpurĭ, de cît numele luĭ Baptiştea! [3])

Acest Baptista era de origină Italian, venit din Candia şi

[1]) Dacia t. IV. p. 278. Chron. anon.

[2]) *Şincaĭ*. t. II. p. 251. citînd pe Walther I. c. p. 231 şi pe Anonim. Hevenes. I. c. p. 140.

[3]) Care putea fi acest palat? — Curtea veche? frasa din urmă însă pare a indica altul; căcĭ în timpul luĭ Mihaĭ, biserica *Ghiced* nu maĭ putea trece de nouă, datînd de la *Mircea Ciobanul*.

[4]) Boltele eraŭ întrebuinţate în architectura civilă chiar în locuinţele private. Acest element îĭ da un caracter monumental, care a dispărut cu timpul din edifice.

[1]) Inscripţiunea (pisania) mănăstirea Radu-Vodă.

[2]) Dacia T. I. p. 211—212 Const. Căp. Eclaircissements sur la question des monasteres grecs.

[3]) Biserica Batiştĭ nu pórtă însă nimic în pisanie despre Baptiste Velleli.

pripășit la curtea luĭ Radu al XI, fecior al luĭ Mihnea turcitul, sub care atîția veneticĭ, maĭ cu sémă Grecĭ, prinseră rădăcină în țéră și aduseră asupră'ĭ atîtea nevoĭ. Radul Vodă, crescut pe mîna Grecilor de la mănăstirea Ivirului unde maĭcă-sa îl trimisese de copil ca să'l mîntue de pĕcatul d'a 'șĭ renega credința în care căḑuse soțul eĭ Mihnea și alt fecior, primise o educațiă îngrijită în Padova, dar se desnaționalizase; înclina fórte spre streinĭ și'ĭ îmbrățișa [1]). Baptista a jucat un rol destul de însemnat la curtea luĭ Radu al XI, la fiuluĭ sĕŭ Alexandru Coconul și chiar în timpul luĭ Alexandru Iliaș, partisan, și dînsul, destul de înfocat al grecismuluĭ și al elementuluĭ strĕin, în cît uniĭ îl daŭ și de origină grec. [2]) Cît pentru rolul luĭ Baptista, Alexandru vrĕnd să înlesnéscă turcilor coprinderea Polonieĭ, îl trimite pe dînsul cu condițiile de pace la polonĭ și cu misiunea secretă d'a 'ĭ spiona. Cînd lupta începu maĭ tîrḑiŭ între sultanul Osman și polonĭ, împăciuirea încercată de Radul al XI între turcĭ și polonĭ, se făcu asemenea prin Baptista [3]). In fine îl vedem amestecat în tóte, căcĭ sub Stefan Tomșa, Baptista se afla arestat în Iașĭ și Sbaravie, trimisul Polonilor cu misiunea d'a negocia la Țarigrad, îl cere Domnitoruluĭ ca să'l însoțéscă și să'ĭ serve de tîlmaciŭ [4]).

Mórtea luĭ Baptista aduce aminte o pagină din cele maĭ triste ale istorieĭ țĕreĭ: una din acele dese resculărĭ ale poporuluĭ asuprit de strĕinĭ. Era în timpul Domnieĭ cele repeḑĭ a luĭ Alexandru Iliaș la tronul Moldoveĭ. Poporul ridicat cere gonirea grecilor, cere chiar mórtea lor. In acéstă ferbere Alexandru perdu Domnia și Baptistea fu făcut în bucățĭ sub ochiĭ luĭ. Dar să lăsăm cuvêntul bĕtrînuluĭ chronicar:

„Domniĭ ceĭ bunĭ și drepțĭ, fără grijă și desfătat domnesc,
„iar ceĭ rĕĭ tot cu silă.........

„Dacă aŭ ajuns Domnia în șesul Bahluiuluĭ, aprópe de „mănăstirea Balicăĭ, tot locul era plin de ómenĭ, nu se vedea „nicăierea șesul deșert. Striga: Dă-ne Dómne pe grecĭ! — „Uniĭ hăicuia, alțiĭ jecuia și acolo aŭ strigat pe Baptiste „să 'l dea, care era tot aprópe de Alexandru Vodă, vĕzînd „strigare pe sine; ce nu stară, Domnia de grija luĭ Baptiște, „ce stară de grija sa; și numaĭ ce 'ĭ aŭ zis să se depărteze „de lîngă dînsul, și așa l'aŭ apucat și dat pe mîna țĕrani„lor. Nespusa vrăjmășie a prostimeĭ, și așa fără de nicĭ o „milă de viŭ cu topóre l'aŭ făcut fărîmĭ; și pînă într'atît s'a „mestecat uniĭ anume Boisie Lăpușnénul, cît nicĭ mantaoa din „spinarea luĭ Vodă n'aŭ hălăduit, că era bură de plóie" [5]).

Aḑĭ nimenĭ nu se maĭ gîndește la Baptiștea Velleli; orĭ-ce urmă din locuințele luĭ s'aŭ șters și noĭ chiar n'am fi chemat din uitare suvenirea luĭ, dacă n'ar însemna un punct important pentru subiectul ce ne ocupă; căcĭ o mare parte din oraș, suburbia Batiștea, începe a se desvolta din acea epocă.

După a doua Domniă a luĭ Alexandru Iliaș, urmă Leon I feciorul luĭ Stefan Vodă Tomșa. In timpul luĭ, délul Mitropolieĭ era acoperit de viĭ și tot șesul dincolo de dél nelocuit. Crucea ce se vede în curtea bisericeĭ Slobozia, pe podul Beiliculuĭ, e ridicată în memoria uneĭ bătăĭ ce se dete aci între Leon Vodă și boeriĭ pribegĭ. Lupta se petrecu sub pólele déluluĭ lîngă mănăstirea luĭ Pană, Sf. Ecaterina de aḑĭ. [1])

Să precisăm puțin acest eveniment istoric. Ceea-ce provócă rĕscóla boerilor pribegĭ fură birurile cele grele aruncate asupra țĕreĭ, birurĭ care isbia de o potrivă în boerime, căcĭ poporul neputînd plăti, ea era silită să plătéscă pentru județe [2]) Dar maĭ cu sémă Domniile puțin naționale care se succedase de cît-va timp, chiemaŭ o reacțiune naturală. Știm cum se petreceaŭ lucrurile pe atuncĭ: nemulțumirile se manifesta prin pribegie, și acest fapt, repetat în atîtea rîndurĭ, dobîndise o semnificare pentru Domnitor. Pribegirea însemna rĕscólă, căcĭ era sigur că ceĭ fugițĭ se vor înturna cu ajutor strĕin în contra luĭ; pribegirea trecuse în obicee. Boeriĭ, cu Aga Matheĭ, [3]) pribegițĭ astă dată la Georgiu Racoți (1630), sunt rugațĭ în deșert, de Domnitor, în maĭ multe rîndurĭ, a se înturna, căcĭ înturnarea însemna împăciuire, de și adesea perdea acest caracter și ceĭ căzuțĭ în cursă, plătiaŭ cu capul încrederea lor: și acésta trecuse în obicee. In acele timpurĭ călcarea jurămintelor n'avea atîta gravitate: profitasem la scóla strĕinilor. Așa dar la 1632, boeriĭ vin în țară în contra luĭ Leon Vodă, și daŭ o bătaie la *Ungurenĭ*, unde Leon Vodă e bătut, și din care „Mihnea Spătarul a scăpat cu mare nevoe." Leon Vodă, speriat, îșĭ trimite Dómna la Giurgiu, dar decide să maĭ cerce odată sórta armelor și ese la Presicenĭ spre întîmpinarea boerilor. Aci se maĭ chibzuește și preferă să dea bătaia lîngă Bucureștĭ unde se și întórce.[4]) Locul acesteĭ lupte e fórte bine însemnat: „Oastea „luĭ Leon Vodă s'a tăbărît lîngă mănăstirea luĭ Pană Vis„tierul, la calea care duce către Giurgiu; iar óstea luĭ Matheĭ „aŭ trecut peste délul viilor (délul Mitropolieĭ) unde bătêndu-se „vitejește, maĭ pe urmă aŭ biruit óstea luĭ Leon Vodă." [5])

Bătaia acésta, una din cele maĭ învierșunate, costă fórte pe partida luĭ Matheĭ. Preda Brâncovénul nepotul sĕŭ și Radul Logofĕtul din Desa sunt prinșĭ și abiea se rescumpără cu sume însemnate; Pușa Armașul e tras în țépă; Adam Banul și Preda Floricoiul aŭ nenorocirea a cădea cu armele în mînĭ, și se rănesc o mare parte de boerĭ din ambele părțĭ. [6])

Am insistat maĭ cu sémă asupra acestuĭ fapt căcĭ ne aduce aminte o epocă tristă a istorieĭ țĕreĭ, și prepară începutul uneĭ Domnirĭ maĭ fericite. Țara ajunsese a nu maĭ putea suferi pe Leon Vodă și pe grecĭ, care se maĭ înmulțise sub dînsul. Tóte simpatiele nóstre sunt pentru Matheĭ și pentru partida sa care represintă națiunea asuprită și care, vĕḑînd țara stórsă și sărăcită, s'aŭ revoltat în contra stăreĭ lucrurilor și aŭ decis să n'o maĭ dea maĭ mult pe mînă de strĕin și maĭ ales pe mînă de grec, și să nu maĭ îngădue pe Radu XII ca să vie să 'ĭ sugă din noŭ. [7])

Inscripțiunea cruceĭ despre care am vorbit preciseazā data acesteĭ bătăĭ.

„In numele tatăluĭ și al fiuluĭ și al sfîntuluĭ duh. Adecă „eŭ robul luĭ Dumnezeŭ Iω Leon Voevod, feciorul luĭ Stefan „Voevod, ridicat'am acéstă cruce în numele sfîntuluĭ Georgie „pentru ca să se pomenéscă de rĕsboiul ce am avut într'acest „loc cu pribegiĭ, cînd aŭ venit de peste munte asupra Dom„nieĭ mele în anul 7139 (1631) în luna August, Marțĭ, Mosil-

[1]) Dacia, t. I. p. 280-281. Const. Căpit. — Călugărĭ de la Sfântagora de la mănăstirea Iveruluĭ vĕḑêndu'l deștept, îl trimisese pentru educație la Veneția de unde el trecu în Padova. Maĭ tîrḑiŭ îșĭ arătă recunoscința sa; căcĭ mănăstirea ce zidi în a duoa domniă, din jos de Bucureștĭ, a închinat'o mănăstireĭ lor.

[2]) *Șincaĭ*. t. III. p. 12 citind pe Engel „Fost'aŭ el de neam Grec și văta„ful ómenilor din Țarigrad, drept aceea cunoscut de Sultanul și domnia o aŭ cumpărat cu banĭ."

[4]) *Șincaĭ*. t. III. p. 12. Citind pe Engel în recent. hist. Mold. p. 259.

[5]) *Șincaĭ*. t. III. p. 13, Citind pe *Samuel Kuszevicz*.

[6]) *Miron Costin* p. 265.

[1]) Dacia t. I. p. 287. *Cost. Căpit.*

[2]) Dacia t. I. p. 286. *Cost. Căpit.*

[3]) Boer din Brîncovenĭ și feciorul luĭ Danciu din familia Basarab. El era capul rĕscóleĭ.

[4]) Dacia t. I p. 288 *Cost. Căpit.*—*D. Fotino*. Istoria Dacieĭ, tradusă de G. Sion. p. 86—88.— *Sincaĭ* t. III p. 23. Citind pe *Engel* în recent. Hist. Valach. Part. I. p 285.— Dacia t. IV p. 213—313.

[5]) *Sincaĭ* - locul citat.

[6]) Dacia t. IV p. 213. Chron. anon.

[7]) Dacia t. IV p. 215.

„tivul Dumnezeŭ, cù rugăciunea sfîntuluĭ Georgie, supusu'ĭ-„aŭ sub sabia Domnieĭ mele şi 'ĭ am biruit şi cîţĭ aŭ căzut. „în bătaie zac sub acéstă movilă ; iar crucea s'a ridicat în „luna Februarie, 20, anul 7140, iar de la Chistos 1632."

Pe altă lature a cruceĭ se vede asemenea inscripţiunea următóre, adăogată maĭ tîrziŭ :

„Puternicul Dumnezeŭ învrednicind pe noĭ, Iω Radul „Voevod, cu Domnia ţereĭ Romîneştĭ în létul 7173, iar de la „Christos 1666, vědui acéstă cinstită cruce făcută de părin-„tele meŭ Iω Leon Voevod, şi aflîndu-se stricată, domnia mea „o înnoui, şi făcuĭ şi sfînta biserică în numele Sfîntuluĭ mu-„cenic, mareluĭ Sfînt Dimitrie. [1]"

Ştim cum se termină lupta între Matheĭ şi Leon I Voevod Matheĭ fugi la Tismana unde se închise cu aĭ séĭ, şi se apără cît-va timp în contra armieĭ trimise de Leon Vodă cu Banul Boul şi cu Nedelcu Boténul, care o înconjóră în deşert şi care pustiesc în două rîndurĭ ţinutul Craioveĭ. D'aci Matheĭ trecu în Ardél, de unde veni iar peste Olt, punctul de plecare al rěscóleĭ, şi ajunse în fine a goni pe Leon Vodă care se şi mazili de Pórtă.

Din cît věḑurăm maĭ sus, putem trage conclusie cum că oraşul Bucureştilor trebuia să fie mărginit în întinderea sa şi malul sud al Dîmboviţeĭ, puţin saŭ póte de loc locuit. Ceea-ce ne confirmă în acéstă părere, sunt: 1) situaţiunea mocirlósă a acesteĭ localităţĭ; 2) tóte cîte ziserăm, vorbind despre lupta luĭ Leon Vodă cu boeriĭ pribegĭ; 3) balta care înconjura Mănăstirea Radu Vodă, situată jos de oraş şi care întrerupea orĭ-ce comunicaţie cu malul cînd apele eraŭ marĭ; 4) tradiţia care s'a păstrat şi care ne spune că timp îndelung în faţa Curţeĭ Vechĭ, dincolo de rîŭ, se întindea *Livedea Gospod* saŭ livedea în care păşteaŭ caiĭ Domneştĭ şi că alăturĭ se maĭ aflaŭ şi maidanurile întinse şi sterpe pe care era sălăşuită, din porunca Domnéscă, sărăcimea oraşuluĭ, Calici.

(Va urma)

D. BERENDEIU.

[1] Veḑĭ explicările Tablouluĭ Istoric de d. Maior Papasoglu.

SOCIETATEA ARCHITECŢILOR ROMÎNI

Adunarea de la 30 Aprilie 1891

Şedinţa se deschide la orele 9½ séra, sub preşedinţa d-luĭ Beniş tatăl, vice-preşedintele Societăţiĭ.

Ordinea zileĭ :

1) Alegerea de membri, societarĭ, asociaţĭ şi onorificĭ ;
2) Infiinţarea uneĭ şcóle de architectură ;
3) Cestiunea consiliuluĭ technic ;
4) Localul Societăţiĭ.

Conform decisiuneĭ luate în şedinţa de la 9 Martie a. c. adresele către preşedintele Societăţiĭ, în cestiunea admitereĭ de membri s'au tipărit.

Ele au fost şi sunt trimise persónelor ce voesc să facă parte din Societate, subscrise ca membriĭ propunătorĭ de chiar membriĭ comitetuluĭ.

Membriĭ propuşĭ :

a) Societarĭ :

1) D. Cucu, directorul societăţiĭ de construcţiunĭ ; membriĭ propunătorĭ d-niĭ Orĕscu şi I. Socolescu.

2) D. Oscar Beniş ; membriĭ propunětorĭ d-niĭ Mandrea şi I. Socolescu.

3) D. Negrescu, architect al ministeruluĭ de Instrucţiune ; membriĭ propunětorĭ d-niĭ Mandrea şi Ciocarlan.

4) D. Marinescu, architect al serviciuluĭ de geniŭ, corpul al 2-lea de armată ; membriĭ propunětorĭ d-niĭ Thyr şi N. Stravolca architecţĭ aĭ ministeruluĭ de Resbel şi d. I. Socolescu.

5) D. P. Pop. Paşcan ; membriĭ propunětorĭ d-niĭ I. Socolescu şi D. Maimarolu.

b) Asociaţĭ :

1) D. G. Ioachim Pompilian, pictor, vechiŭ elev al şcóleĭ de bele-arte din Roma ; membriĭ propunětorĭ d-niĭ Orĕscu şi Socolescu.

2) D. I. Georgescu, sculptor ; membriĭ propunětorĭ, domniĭ Socolescu şi Ciocarlan.

3) D. G. D. Mirea, pictor ; membriĭ propunětorĭ, d-niĭ Socolescu şi Mandrea.

4) D. I. I. Rosnovanu ; membriĭ propunětorĭ d-niĭ Socolescu şi Mandrea.

5) D. G. V. Vallescu, inginer şi antreprenor ; membriĭ propunětorĭ d-niĭ Socolescu şi Mandrea.

Se procede la deschiderea plicurilor conform art. 5 din statute.

Din 17 voturĭ esprimate întrunesc :

D. Cucu, unanimitate,
D. Beniş fiul, 16 voturĭ.
D. Negrescu, 15 voturĭ.
D. Marinescu, 16 voturĭ.
D. Paşcanu, 16 voturĭ.

D-niĭ Pompilian, Georgescu, I. Rosnovanu, Mirea şi Vallescu unanimitate.

In consecinţă societatea numără zece membri nouĭ, cincĭ societarĭ şi cincĭ asociaţĭ.

Membriĭ onorificĭ proclamaţĭ conform art. 22.

D. M. Kogălniceanu.
D. Olănescu, ministru de lucrărĭ publice.
D. Niculae Ionescu.
D. Esarcu.
D. G. Panu, directorul ziaruluĭ *Lupta*.

Membriĭ onorificĭ strěinĭ :

D. Guadet, profesor la şcóla de bele-arte din Paris.
D. Ginain, profesor la şcóla de bele-arte din Paris.
D. Wallot, architectul palatuluĭ parlamentuluĭ din Berlin.
D. Pascal, director de atelier de architectură din Paris.
D. Daumet, fost director de atelier de architectură din Paris.
D. Trélat, directorul şcóleĭ speciale de architectură din Paris.
D. Weissbach, profesor de architectură din Dresda.

A doua cestiune la ordinea ḑileĭ, *Scóla de architectură.*

D. *Socolescu* cere intervertirea ordineĭ prin cestiunea *localuluĭ Societăţiĭ.* D-sa aduce în discuţie două propunerĭ, rezumate astfel :

1) *Provizoratul.* Societatea să facă demersurĭ pe lîngă vre-una din administraţiunĭ şi anume : ministerul Domeniilor, Primăria saŭ ministerul de Instrucţiune.

Şi ministerul de Domeniĭ şi cel de Instrucţiune posedă sale unde Societatea ar putea să se adune. Primăria ar putea de asemenea să vină în ajutor oferind un local. In hanul de la Slătarĭ (aparţinênd Domeniilor şi Cultelor) sînt sale libere ; tot în astfel de condiţiunĭ se găseşte casa de pe bulevard (strada Pensionatul) fosta şcóla centrală. E de părere ca să se facă demersurile necesariĭ prin adresă saŭ o delegaţiune. D. Socolescu, ca architect al ministeruluĭ domeniilor, îşĭ ia sarcina de a pleda causa pe lîngă acéstă administraţiune.

2) *Partea definitivă.* Societatea să 'şĭ dea silinţa de a obţine un teren pe care să clădéscă. Locurĭ góle sînt în Bu-

curesçtĭ, aparţinînd şi comuneĭ şi domeniilor; acest minister posedă lîngă Cismegiŭ maĭ multe proprietăţĭ provenite din exproprierea găreĭ centrale. In cazul de a dispune de teren liber, clădirea s'ar putea ridica făcînd apel la Societatea de constructiunĭ, saŭ la furnisorĭ şi antreprenorĭ, cu care architecţiĭ sînt maĭ mult în contact. O dată localul edificat, Societatea ar păşi grabnic pe drumul progresuluĭ.

D. *Mandrea* aprobă cestiunea astfel cum e pusă. In ceea-ce priveşte *provizoratul*, d-sa este pentru a se face cererea şi a se putea obţine o sală în hanul de la Slătarĭ. Cere să se voteze asupra acesteĭ propunerĭ.

D. *Socolescu*. Casele de la Slătarĭ aparţinênd Ministeruluĭ domeniilor, îşĭ ia sarcina de a face demersurile necesariĭ.

D. *Petricu* aderă la propunerile d-lor Mandrea şi Socolescu.

D. *Nedelescu* e de opiniune, ca Societatea să se gîndéscă cît maĭ curînd pentru un local definitiv.

D. *Socolescu* vorbeşte din noŭ în cestiunea localuluĭ definitiv şi atinge puntul dorit: Societatea să dobîndéscă dreptul de persónă morală.

D. *Maimarolu* găseşte bună ideia de a se obţine o sală la Slătarĭ ca *provizorat*; în cestiune însă de local definitiv, d-sa propune ca Societatea să pótă să 'şĭ formeze un fond prin balurĭ, tombole, etc.

D. *Socolescu* propune mijlocul de a ajunge la soluţiune prin acţiunĭ.

D. *Petricu* găseşte ambele propunerĭ bune — acţiunĭ, tombole, balurĭ — şi cere să se facă de urgenţă demersurĭ pentru obţinerea unuĭ teren.

D. *Socolescu* vede că societatea primeşte provizoratul propus şi cere ca ea să dea facultate comitetuluĭ, ca pe lîngă cele propuse, să se alcătuiască o loterie. In cazul cînd guvernul ar autoriza facerea uneĭ loteriĭ, societatea ar putea să dispună de mijlóce şi să construiască un local spaţios cu amfiteatre şi ateliere pentru o şcólă de architectură şi în acelaş timp o sală de exposiţiunĭ.

D. *Mandrea* e în contra unuĭ local cu magazine.

D. *Călinescu*. Localul societăţiĭ architecţilor din Berlin are în catul de jos prăvăliĭ.

D. *Petricu* e de opiniune ca maĭ întîiŭ societatea să dobîndéscă terenul.

D-niĭ *Mandrea* şi *Socolescu* rezumă astfel resultatul discuţiunĭ.

1) Terenul.
2) Recunóşterea ca persónă morală.
3) Localul definitiv.

D. *Maimarolu* declară că ar trebui începute demersurĭ pe lîngă ministerul de Instrucţiune. Intocmind o şcólă de architectură, societatea nu s'ar arăta animată, de cît de bune intenţiunĭ şi ar fi ca un schimb făcut ministeruluĭ învĕţămîntuluĭ pentru tot concursul dat.

D. *Nedelescu*. Scóla ar fi cel maĭ bun mijloc de a atrage Societăţiĭ simpatiile publiculuĭ. Sînt mulţĭ ceĭ-ce doresc a studia Architectura şi constructia.

D. *Socolescu* încheiă discuţiunea şi se rezumă din noŭ:

1) Pentru *provizorat*, adresă la Domeniĭ,

2) Pentru *definitiv*, un teren cu sau fără casă; comitetul să facă demersurĭ pe lîngă Primăriă şi Ministeriul Domeniilor.

Scóla de Architectură.

D. *Ciocarlan* aminteşte că în ţară sînt două şcóle de Belearte; amîndouĕ însă sînt fórte puţin încuragiate şi viaţa lor e cu totul izolată. O campaniă a fost întreprinsă pentru formarea uneĭ secţiunĭ de architectură, conform regulamentuluĭ de la 1864; ea nu a ajuns la nicĭ un rezultat, din nenorocire. Societatea să decidă, dacă studiul architectureĭ trebue dat într'o scólă specială, sau într'o secţiune alipită şcóleĭ de bele-arte.

D. *Socolescu* găseşte de asemenea că starea şcólelor de bele-arte nu e înfloritóre. Inima ne trage maĭ mult de a avea o şcólă a societăţiĭ, de cît una dependinte de minister. La noĭ nu există o Academie de bele-arte — adică control ca aiurea — şi cel maĭ nemerit mijloc ar fi de a avea o şcólă a nóstră.

D. *Beniş tatăl* crede bună idea acésta.

D. *Nedelescu* e de asemenea de opiniune, ca societatea să formeze o şcólă de architectură pe baze modeste şi fără nicĭ o legătură cu şcóla de bele-arte.

D. *Maimarolu* găseşte că noĭ lipsim de multe, şi una din lipsurĭ e şcóla de architectură, de şi dorinţa multora e de a studia acéstă frumósă artă. Opiniunile emise, de a forma ateliere, cursurĭ zilnice, le crede absolut imposibile şi e pe deplin asigurat că societatea nu va isbuti.

Ne facem prea multe iluziunĭ. Şcóla d-vóstră nu va fi bine vĕzută. Mijlócele lipsesc. Garanţia statuluĭ e maĭ mare şi maĭ sigură. D-sa face cunoscut că acum cîţĭ-va anĭ s'a înfiinţat o şcólă; resultatul a fost desastros.

D. *Socolescu* regretă isbucnirea uneĭ note atît de pesimiste. D. Maimarolu se înşélă daca crede, că aci la noĭ în ţară nu se póte face nimic, în afară de concursul ministeriilor. A devenit un ce banal, atît s'a spus şi repetat, că un singur om, domnul Esarscu, a fundat Ateneul, o instituţiune cu un local, un palat costînd un milion. Ce e Ateneul, de cît realisarea uneĭ ideĭ, unor silinţe.... D. Maimarolu crede, că dacă s'aŭ unit odinióră douĕ, treĭ persóne şi au înfiinţat o şcólă, ce în scurtă vreme a fost desfiinţată, nu maĭ trebue să ne punem astăzĭ silinţe şi să aşternem bazele uneĭ şcóle nouă! Sunt mulţĭ ceĭ ce voesc de a studia architectura, d-sa ie asigurat că corpul Architecţilor nu va ţine să se facă de rîs şi să nu pótă duce la bun sfîrşit întocmirea şi susţinerea cursurilor. Nu înţelege pentru ce fără concursul Statuluĭ nu se face nimic. Există deja regulamente pentru studiul architectureĭ, fără însă ca ele să fie aplicate.

Ministerul domeniilor, Primăria dau subvenţiĭ unor şcóle micĭ, cu atît maĭ mult şcóla de Architectură 'va fi binevenită, încuragiată, susţinută.

Intervenirea Statuluĭ — Ministerul de instrucţiă saŭ domeniĭ — s'ar rezuma în obţinerea uneĭ micĭ subvenţiunĭ. Terminînd, cere ca să nu să uite formarea de cursurĭ de artă decorativă

D. *Nedelescu* cere o scólă simplă de architectură, fără concursul pictureĭ sau sculptureĭ.

D. *Socolescu*. Nu e cu putinţă, trebue o secţiune decorativă.

D. *Mandrea* găseşte că ideia d-luĭ Maimarolu nu e lipsită de temeĭ. O scólă din a nóstră propriă iniţiativă ar fi un ce cu imposibil. Intervenţiunea statuluĭ e forţată şi fără concursul luĭ nu s'ar face nimic.

D. *Socolescu*. Scóla centrală de arte şi manufacturĭ din Paris, a fost o instituţiune particulară şi cînd s'au vĕzut rezultatele ce dă, certificatele au avut trecere şi au fost admise de Stat.

D. *Mandrea*. Se teme ca noua şcólă să nu formeze slujbaşĭ, cum se observă la maĭ tot ce ese din şcólele nóstre.

D. *Socolescu*. Admitem Şcóla de architectură?

D. *Petricu*. Cu ce mijlóce?

D. *Socolescu*. Cestiune de discutat.

D. *Călinescu*. Cere ca Societatea să amîne discuţiunea pentru o viitóre întrunire.

D. *Beniş, preşedintele* ridică şedinţa.

La orele 11 séra şedinţa e ridicată.

***

Ședința comitetuluĭ de la 25 Maiŭ 1891.

Președința d-luĭ Orĕscu.

Comitetul admite ca adresele, membrilor onorificĭ strĕinĭ, să se redigeze pentru francesĭ în limba franceză, pentru germanĭ în limba gemană.

D. *Socolescu*, casier, propune ca fondul societățiĭ să fie așe-dat saŭ în obligațiunĭ de ale statuluĭ 4%, saŭ în acțiunĭ de ale societățiĭ de bazalt, societate ce progreséză pe fie care ḑi și ale căreĭ hîrtiĭ sunt bine vĕzute.

Comitetul decide, ca să se cumpere acțiunĭ de acestea și să se depună la casa de depunere, luînd recipisa. Casierul este însărcinat de a face demersurĭ, pe lîngă consiliul de administrație al societățiĭ de bazalt, de óre ce efectele nu sunt de cît în mîna acționarilor — membriĭ aĭ consiliuluĭ.

Se admite, ca comitetul să țină ședințe de două orĭ pe lună, la 1 și la 15, iar adunările societățiĭ să aibă loc o dată pe lună — adunărĭ ordinare.

Viitórea întrunire a societățiĭ e hotărîtă pentru Sîmbătă 1 Iunie 1891.

Ordinea zileĭ :

1) *Cestiunea consiliuluĭ technic,*

2) *Cererea de recunóștere a societățiĭ ca persónă morală.*

Secretar
STEFAN CIOCARLAN

TECHNOLOGIE

VOPSIREA INVELITORILOR DE TABLĂ DE FER

De cînd s'a introdus în construcțiunĭ usul feruluĭ sub diferite forme, ómeniĭ specialĭ s'aŭ gîndit la modul cel maĭ eficace de a 'l apăra contra rugineĭ care 'l distruge imediat.

La noĭ, ferul sub formă de table, a fost întrebuințat maĭ de demult, și anume sub forma de table cositorite, saŭ așa zisă *tablă albă* saŭ *tinichea*. Pe cît timp acéstă tablă a fost de o calitate superióră, adică astfel de bine cositorită ca să nu rugi-néscă, întrebuințarea eĭ a fost de mare folos, căcĭ nu reclama întreținere maĭ de loc. Astfel avem multe clădirĭ vechĭ, ce aŭ învelitorile de tablă albă zisă Dervent, și care pînă aḑĭ, aŭ resistat fără a rugini, timp de 20—30 anĭ cel puțin.

Aḑĭ însă el este așa de rĕŭ fabricat în cît, cu tótă cositorirea, nu póte resista nicĭ o lună la intemperiĭ și rugina 'l coprinde. Acéstă stare de lucrurĭ, și chestia eftinătățiĭ, a facilitat introducerea tableĭ negre pentru învelitorĭ, tablă care are nevoe de a fi vopsită, spre a putea resista la intemperiĭ.

Cum să se vopsească, și cu ce material, iacă chestiunea principală ce se discută.

In practică întâlnim, aprópe exclusiv, cincĭ felurĭ de vopselĭ aplicate la învelitorĭ: Vopséla simplă cu uleiu de in; minium (oxid de plumb) amestecat cu uleiu de in; oxid de fer (ḑis și minium de fer) amestecat cu uleiu de in; gudronul, și vopsitoria cu alb de zinc.

Fie care arhitect sau inginer are preferințele sale pentru verĭ una din cele patru felurĭ de vopselĭ, după cum a avut ocasie să aplice cutare saŭ cutare fel din ele, și după cum a avut norocul să cadă pe lucrătorĭ maĭ conștiințioșĭ sau nu.

Incercările făcute la noĭ, au probat că vopsirea simplă cu culóre de uleiu, este ilusorie, căcĭ uleiul nu aderă cu ferul și în curînd se distruge de acțiunea timpuluĭ.— De asemenea s'a observat că vopsirea cu gudron și cea cu alb de zinc, nu sunt de loc avantagióse ca soliditate, ast-fel că nevoițĭ suntem să le scótem din discuție ca procedeurĭ recomandabile.

Remîne dar, vopsirea cu minium de fer și cea cu minium de plumb. Intre aceste două felurĭ de vopsirĭ a rĕmas lupta de predominare, ele fiind aprópe exclusiv întrebuințate la orĭ ce lucrare serioasă.

In strĕinătate, unde chestiunile technice se studiază cu mult maĭ mare atențiune, ceĭ maĭ mulțĭ partisanĭ sunt aĭ vopsireĭ cu minium de plumb.

In adevĕr, miniul de plumb amestecat ca uleiu de in, ne dă un compus *resistent și elastic* care aderă perfect cu ferul. Acest compus n'are nicĭ un fel de acțiune asupra feruluĭ, nu se cojește, nicĭ nu se bășică, ca cele-l'alte vopselĭ, ast-fel că nu e nevoe a'l rade cînd voim să reaplicăm o nouă vopsea, ci e destul a șterge bine tabla și a vopsi ca pe tablă nouă.

Experiențele făcute la diferite lucrărĭ publice din strĕinătate, au probat superioritatea vopseleĭ cu minium de fer asupra celor l'alte sisteme. Printre aceste experiențe, trebue se cităm pe acelea ale administrațiĭ drumurilor de fer Olandeḑe, adică ale uneĭ țărĭ al căruĭ climat umed este cel maĭ funest metalelor :— după treĭ anĭ de încercărĭ succesive, s'a constatat că vopséla cu minium de plumb este superióră cu mult celeĭ cu oxid de fer.

Acuma vine întrebarea, cum trebue procedat, pentru a obține o bună vopseală ?

Condiția principală este ca lucrarea să se facă cu mare iuțeală, pînă nu începe să se închege vopséua. Obiceiul de a face vopsea multă de odată este fórte rĕu și de aceia se și obține resultate defavorabile.

Știut fiind că, acéstă vopsea nu aderă de cît cu ferul, e necesar ca tabla se fie curățită cu o perie, de orĭ-ce materie strĕină.

Ideia de a lăsa se ruginéscă tabla înainte, de a o vopsi, sub pretext că aderă maĭ bine, este cu totul eronată, căcĭ vopséua nu ajunge la fer și rugina continuă sub vopsea, cojind'o.

Procedeul cel maĭ recomandabil este următorul :

Tabla se sterge bine cu periĭ tarĭ, spre a o curăți complect de materiĭ strĕine saŭ începuturĭ de ruginire. — Ast-fel preparate, li se aplică într'un loc adăpostit, primul strat de vopsea.

Preparația vopseleĭ se face ast-fel : se toarnă peste minium, destul uleiŭ pentru a face o parte groasă și vîscoasă, care se poate păstra maĭ multe ḑile fără să se întărească. — Din această pastă luăm cîte puțină, o subțiem cu uleiŭ pur și aplicăm pe tablă. — Trebue observat ca să nu rĕmie vopsea în oală seara.—In 10 litri de culoare intră : 5 kgr. de uleiŭ de in și 18 kgr. de minium. Cu aceste 10 litri vopsim 100 metri patrațĭ, la prima dată și 120 la a doua.

Pentru a face să dispară culoarea roșie de minium, se pune 60 grame negru de funingine, la fie-care kilogram de minium. — Culoarea devine ca ciocolata. — Amestecu negruluĭ de funingine cu minium trebue făcut în mod intim înainte de a pune uleiŭ.

Vopseaua cu minium de plumb este maĭ scumpă ca cea de oxid de fer, dar în raport cu durata, resultatul este contrariu.

Vopseaua cu oxid de fer trebue reînoită la treĭ saŭ patru anĭ, iar cea cu minium de abia la șease saŭ șapte. — Deosebit de aceasta, o învelitoare vopsită cu minium, poate fi revopsită numaĭ ștergînd'o, iar una cu oxid de fer trebue se o razi de culórea veche, înainte de a aplica pe cea nouă.

Din toate cele de maĭ sus resultă că vopseaua cu minium de fer este maĭ iconomică, și deosebit de aceasta, ne oferă maĭ multe garanțiĭ că ferul va fi bine preservat.

S.